

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
 INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“;
 TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
 Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCHЕ МААТSCHАPPIJ VAN LEVENSVЕRZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering   Rente-Verzekering.

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage“

Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.

Ada djoeqa telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: De Jaarbeurs en de West. — Opleiding van Ambtenaren voor den Ind. Bestuursdienst. — Tweede Uitvoering. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Ingezonden. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels — Mededeelingen.

De Jaarbeurs en de West.

Met instemming zal het artikel van den heer Oudschans Dentz: „De Jaarbeurs en de Koloniën“, in het „Koloniaal Weekblad“ van 21 Maart j.l. zijn gelezen. Is echter de daarin uitgesproken wensch om meer ruimte, en daardoor duidelijker afscheiding van de Oost en de West, om meer uitbreiding van het tentoongestelde van West-Indië op de volgende Jaarbeurs voldoende? Ons dunkt van neen.

Geen beter gelegenheid dan deze „beurs“ om aan een groot aantal belangstellenden kennis bij te brengen van onze koloniën. Regeering en Koloniaal Instituut hebben het in de hand om daar met één slag, in een korte spanne tijds, meer te bereiken dan met het druppelsgewijs plaats hebbend bezoek in musea, met de verbreiding van geschriften en afbeeldingen. Hier moet worden getoond in natura, verklaard met duidelijke opschriften, toegelicht door bevoegde personen wat onze koloniën opbrengen, aan het publiek lust worden geschonken in onze koloniale artikelen, navraag naar die voortbrengselen in het leven worden geroepen.

Wil men voor Suriname en Curaçao iets dergelijks bereiken, dan richte men toch vooral in een afzonderlijk West-Indisch paviljoen. Niets werkt vermoeiender en schept meer verwarring bij het toch reeds voor geen gemakkelijke taak staande publiek — de Jaarbeurs toont immers zoo veel verscheidenheid — dan het in één gebouw of in elkander belendende kamers uitstellen van zaken, dan uit Oost-, dan uit West-Indië. Slechts door tentoonstelling in een afzonderlijk staand geheel zal aan de West een afzonderlijke en duurzame herinnering bijblijven. Ook en eerst dan komen de opschriften nopens onze Amerikaansche koloniën, komen korte kernachtige zinnen, waarmede men het belang van hare voortbrengselen in het geheugen van de bezoekers vasthamert, tot hun recht, kunnen zij volledig aan het doel, waarmede zij worden vervaardigd, beantwoorden.

Hoe wij een afzonderlijk gebouw zonder veel kosten kunnen verkrijgen, ligt, dunkt ons, voor de hand. Men wil de volgende Jaarbeurs samenbrengen in groote steenen gebouwen. Welan, men richte die in uitsluitend voor den niet-kolonialen handel en nijverheid en bestemme, voor Oost en West ieder, een van de houten gebouwen van de afgeloopen beurs zooals zij stonden op het Vreeburg. Een groot, desnoods zeer groot geheel, afzonderlijk, voor onze Oost. Een flink, eveneens afzonderlijk opgesteld paviljoen, voor Suriname en Curaçao.

Daarin moeten aanwezig zijn: groote en duidelijke kaarten van de beide koloniën en van de eilan-

den afzonderlijk — zij zijn voor een groot deel reeds op het Departement van Koloniën aanwezig — met een voorstelling van de scheepvaartlijnen. Platen en foto's en dan vooral de bestaande schoolplaten van onze W.-I. Koloniën. Platen en kaarten van de prachtige haven van Curaçao. Enkele grafische voorstellingen van de toenemende beteekenis van uit- en invoer en van die van enkele belangrijke producten; Surinaamsche Liberia-koffie, met de toelichting, tot voor kort op de Amsterdamsche handelsmarkt nog onbekend, dat deze koffiesoort, als dienende ter verbetering van de Santos-koffie, elders reeds hogere prijzen dan de niet-Surinaamsche koffie bedingt; Surinaamsche suiker en cacao; rubber en goud; houtsoorten en andere boschvoortbrengselen; oliën en vetten, Curaçoesche divi-divi; phosphaat van Aruba; katoen en sisal van andere eilanden.

Maar het zijn niet in de eerste plaats monsters uit het Koloniaal Instituut, die men moet tentoonstellen. Evenmin zij bekendmaking van Regeeringswege van gegevens het hoofddoel. Thans reeds stelle men zich van de zijde van het Departement van Koloniën in verbinding met handelshuizen en maatschappijen, die hunne belangen in Amerikaansche Koloniën zoeken. Hunne inzendingen, samengebracht in het West-Indisch paviljoen, moeten den hoofdschotel vormen.

Wil men in deze richting gaan werken, dan zou men, dunkt ons, met het volgende kunnen beginnen. De Redactie-Commissie van dit weekblad zende reeds dadelijk een mededeeling ter zake aan den leider van de vorige beurs, Mr. Dr. van Zijst, onlangs terecht on-

PERRY & CO.

Dekstoelen
Koffers en Tasschen
Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT
20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

derscheiden voor voortvarendheid en vernuft. Een kort verzoek van deze of van eenige andere Commissie van „Oost en West” aan den Minister van Koloniën vragende om afzonderlijke gebouwen voor de Koloniën op de aanstaande Jaarbeurs. En mocht er een Kamerlid zijn, die het Koloniaal Weekblad leest, en veel voor ons Rijk buiten Europa voelt, wellicht dat hij gelegenheid vindt om eerstdaags bij dienzelfden Minister deze zaak van een Koloniale handelstentoonstelling op de derde Jaarbeurs te bepleiten.

Er kan zodoende tijdig een beslissing worden uitgelokt. Staat het voornemen in beginsel vast, dan volgt het overige van zelf. Een „memoriepost” ware uit te trekken, wellicht op het XIde Hoofdstuk van de Staatsbegroting. Want eerst na bespreking met het bestuur van de afgelopen Jaarbeurs, met de aangeduide handelshuizen en maatschappijen en met het Koloniaal Instituut, zal tot een raming van de kosten kunnen worden overgegaan.

29 Maart 1918.

L. C. VAN PANHUYS.

Opleiding van Ambtenaren voor den Indischen Bestuursdienst.

Omtrent dit belangrijke onderwerp is onlangs een open brief gericht aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Koloniën door de heeren: Chr. R. Bakhuizen van den Brink, Oud-Directeur van Financiën; W. F. L. Boissevain, Oud-Resident op Java en Madura; G. F. de Bruijn Kops, Oud-Resident op de Buitenbezittingen; P. M. L. de Bruijn Prince, Oud-Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië; J. C. van Eerde, Hoogleraar aan de Amsterdamsche Universiteit; G. L. Gonggrijp, Oud-Resident op Java en Madura; S. de Graaff, Oud-Directeur van Binnenlandsch Bestuur; C. J. Hasselman, Lid van den Raad van State; O. L. Helfrich, Oud-Resident op de Buitenbezittingen; A. M. Joeses, Oud-Gouverneur van Sumatra's Westkust; P. H. van der Kemp, Oud-Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid; F. A. Liefcrinck, Oud-Lid van den Raad van Nederlandsch-Indië; W. J. M. Michiels, Oud-Lid van den Raad van Nederlandsch-Indië; G. J. Oudemans, Oud-Resident op Java en Madura; H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud-Resident op de Buitenbezittingen; D. F. W. van Rees, Oud-Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië; G. J. P. de la Valette, Oud-Resident op Java en Madura en C. J. Westenberg, Oud-Resident op de Buitenbezittingen.

Aan dat schrijven ontleenen wij het volgende: „Noodzakelijk komt het ons voor thans over te gaan tot de instelling van een nieuw doctoraat, tot de studie waarvoor zullen toegelaten worden de afgestudeerden zoowel der gymnasia als der hogere burgerscholen, daar de toelating dezer laatsten noodzakelijk is om op den duur een voldoende aantal candidaten te krijgen en ook in hunne voorafgaande opleiding voldoende waarborg bestaat voor het bezitten der bekwaamheid om de hogere studie te volgen, zoodat in hunne uitsluiting zelfs eene onbillijkheid gelegen zoude zijn.

Bij de keuze der vakken, waarin aan de candidaat-ambtenaren hooger onderwijs gegeven zal worden, dient zooveel mogelijk rekening te worden gehouden met de wenschelijkheid van aansluiting bij den hun wachtenden werkkring, waarvoor met vrucht te rade gegaan kan worden met de studieplannen voor het bovenvermeld doctoraat Staatswetenschap B en het aanvullend Indologisch examen.

In hunne studies zouden dan op den voorgrond moeten treden: eerstens de inlandsche talen, meer speciaal het Javaansch en Maleisch, voor hen noodig niet alleen om zich spoedig verstaanbaar te kunnen maken aan de volkeren, welke zij te besturen krijgen, maar ook om reeds eenigszins vertrouwd te raken met inlandsche begrippen en het innerlijke wezen der Oostersche wereld; ten tweede de Staatshuishoudkunde om ruim te leeren denken en hen in staat te stellen de ontwikkeling der bestuurde landstreken in de juiste richting te leiden.

Rondom die inlandsche talen groepeeren zich dan verder op het leerplan de andere Indologische vakken; rondom de staatshuishoudkunde nog eenige vakken der Staats- en Rechtswetenschap.

Op deze wijze kan eene aan alle billijke eischen voldoende opleiding der candidaat-ambtenaren tot

stand komen, welke geheel en ononderbroken gegeven wordt te Leiden, alwaar onder de hoogleeraren alle daarvoor benodigde krachten aanwezig zijn.

Hunne studie komt zodoende op dezelfde hoogte te staan als die der studenten in de andere faculteiten, en zal ook van ongeveer denzelfden duur worden, waardoor meer dan tot-nu toe voor hen de gelegenheid geopend zal zijn van het volle studentenleven te profiteren. Voor hunne karaktervorming is daarvan te grooter nut te verwachten, nu onder de studenten de richting meer en meer veld wint, in de betrekkingen, welke hen onderling verbinden, niet te uitsluitend bevordering der gezelligheid op den voorgrond te stellen, doch daarnaast ook eene voorname plaats in te ruimen aan de behartiging van gemeenschappelijke studiebelangen en de beoefening van sport, muziek, de kunst van debatteeren, kortom alles wat kan bijdragen om hen naderhand op waardige wijze een plaats in de maatschappij te doen innemen.

Wenschelijk is het voorts te achten, dat te zijner tijd worde overgegaan tot de aanwijzing van Regeeringswege eener Commissie, bestaande uit drie of vijf oud-Indische ambtenaren, welke, te zamen met de hoogleeraren der betrokken faculteiten, tot taak zal hebben te trachten het nieuwe doctoraat zoo goed mogelijk te doen beantwoorden aan zijn doel, de jongelui waar noodig van advies te dienen bij de inrichting hunner studie, en de Regeering voor te lichten omtrent daarmede in verband staande aangelegenheden, tot waarborging ook van het tot hun recht komen van toegekende studietoelagen, als anderszins.

Tevens zoude die Commissie als tusschenpersoon kunnen dienen voor de ambtenaren die hun verloftijd nog op nuttige wijze wenschen te besteden door het maken van studiereizen, het bijwonen van voordrachten enz. en de Regeering, die hen daarbij tegemoet wil komen door het verlenen van financieelen of anderen steun.

Op grond van het bovenstaande veroorloven de ondergeteekenden zich aan Uwe Excellenties dringend in overweging te geven:

1e. als eerst noodigen stap voor de bereiking van het omschreven doel bij de Volksvertegenwoordiging eene voorziening in de Hooger-Onderwijswet ahangig te maken, in dien zin dat

- a. artikel 130 wordt aangevuld met een nieuw doctoraat (6e) in de vereenigde faculteiten der rechtsgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte. Dit zou kunnen heeten: Doctoraat in de taal- en staatkunde van den Oost-Indischen Archipel;
- b. artikel 130 wordt aangevuld met de bepaling, dat zoowel de diploma's voor universitaire studie als het eindexamen der vijf-jarige hogere burgerschool toegang geven tot de examens voor het doctoraat in de vereenigde faculteiten der rechtsgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte;
- c. volledigheidshalve artikel 78 wordt aangevuld met de vermelding van leerstoelen in het Nederlandsch-Indische wetboekenrecht en in de geschiedenis van Nederlandsch-Indië.

2e. reeds dadelijk na de totstandkoming der sub 1e. bedoelde wetsvoorziening over te gaan tot de samenstelling eener Commissie als waarvan hierboven in paragraaf 14 sprake is, met de opdracht, te zamen met de betrokken hoogleeraren voorstellen te doen omtrent:

de alsdan verder noodige aanvulling van het Academisch Statuut met de examen- en promotieregeling voor het nieuwe doctoraat, en

den geleidelijken overgang van de tegenwoordige studieregeling voor de candidaat-ambtenaren tot de nieuwe, zoodanig dat storing dientengevolge in de geregelde aanvulling van het corps bestuursambtenaren z.v.m. vermeden worde.

De bij de Indische ambtenaarsopleiding dienstdoende Leidsche hoogleeraren, zijnde Dr. C. Snouck

A. VAN DER PUTTEN,
 Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
 Specialiteit: Damesblouses - Rokken
 Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANBERG-VAN REEDE,
 SPRAAKLEERARESEN TE
AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916
 behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.
 Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lessen per week.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging
 Specialiteit in **Kaartsysteem**
 DEN HAAG Kneuterdijk   AMSTERDAM Weteringschans   GRONINGEN Spilsluizen

Middelbare School v. Handel en Administratie,
 LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.
 EXTERNAAT en INTERNAAT.
 AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
 AFD. B. **Bijzondere Hogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.
 De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist hoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.
 De school wordt ook door Meisjes bezocht.
 Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSMA

GESCHER & KEMPER
 :: Magazijnen ::
 ter Complete Meubilering
 DEN HAAG - SPUISTRAAT 61
 AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!
 Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op **No. 2508 Haag.**
 Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.
 Aanbevelend,
L. A. Biesmans, fa P. Kok.
 Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Instituut ROELIJN
 Theresiastraat 77 - 's-Gravenhage
 INTERN EN EXTERN.
 Eigenares en Directrice: **Mejuffr. J. ROELIJN.**
Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden
 PROSPECTUS OP AANVRAGE. . . . .
 . . . . .**GRATIS VERKRIJGBAAR**

Firma EIJKENSLUIJTERS & TROMP
 „LLOYD-GEBOUW”, PIET HEINPLEIN.
 Interc. Telefoon HAAG 1587 en 1588.
 AGENTEN Stoomvaart-Maatschappij: Rotterdamsche Lloyd, PASSAGE EN EXPEDITIE naar alle werelddeelen.
 ZEE- EN MOLESTVERZEKERING.
 ALGEMEEN ASSURANTIEKANTOOR.
 HOOFDAGENTSCHAP Haarlemsche Brandverzekering-Mij.
 AGENTSCHAPPEN: Hollandsch-Geldersche Hypotheekbank, Gorinchem; Maas- en Merwebank, Rotterdam.
 AGENTEN der firma VAN STRAALEN, MONSIEUR & ERKELENS Wijnhandelaren, Rotterdam, Den Haag, Den Helder.

Hurgronje, Mr. C. van Vollenhoven, Mr. Dr. J. C. G. Jonker, Dr. A. W. Nieuwenhuis en Dr. Ph. S. van Ronkel, hebben adressanten gemachtigd te verklaren, dat zij met eene regeling als de bovenomschrevene volkomen instemmen, en hare totstandkoming zouden begroeten als eene gelukkige oplossing."

Tweede Uitvoering.

Het Bestuur der Zangschool deelt het volgende mede:

„Aangemoedigd door het groote succes en omdat vele aanvragen voor plaatsbewijzen afgewezen moesten worden, doordat de plaatsen uitverkocht waren, hebben wij besloten, op verzoek van velen, een tweede uitvoering te geven met een gewijzigd programma, voor hetzelfde doel, op *Woensdag 15 Mei 1918*, in de groote zaal van den Dierentuin.

Mevrouw Charlotte Boerlage-Reijers heeft zich opnieuw bereid verklaard daarvoor uit Berlijn herwaarts te komen, terwijl de Heer Dister, Tenorzanger, eveneens bereid is, geheel belangeloos zijn medewerking te verleenen. Bovendien zal de Transport-colonne van het Roode Kruis de uitvoering met tableaux opluisteren.

Tevens werd aangeboden een beknopt financieel verslag van de op 12 Maart j.l. gegeven uitvoering, welke uitvoering, tot groote eer der Zangschool, door het geheele Vorstelijk Huis en tal van autoriteiten en notabelen werd bijgewoond.

Ontvangsten.

Kaartverkoop, vrijwillige bijdragen, verkoop foto's soliste, tekstboekjes, chocolade en bloemen ..... f 2086.34⁵

Uitgaven.

Zaalhuren, drukwerken, groenversiering en bloemen, onkosten Stafmuziek, kinderkoor, porto's, pianohuur, enz. „ 873.70

Batig saldo ... f 1212.64⁵

Dit bedrag zal als volgt worden verdeeld: 50 % voor het Roode Kruis in Nederland en 50% voor het Roode Kruis in Nederlandsch Oost-Indië, waarvoor nog een extra-gift is ontvangen van f 25.—.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Coëducatie voor de Javanen.

„Als wij de Javanen hun jonge dochters zien afzonderen van de wereld, dan schudden wij het hoofd over deze dwaze en wreede gewoonte, dwaas, omdat ze afwijkt van de Westersche zeden, wreed, omdat ze den jongen meisjes haar vrijheid ontnemt; en de mooie fijngevoelde bedoeling, die aan deze handelwijze ten grondslag ligt, ontgaat ons: de bedoeling, om de reine maagdelijkheid te bewaren voor onkuische en begeerige blikken, die de ongerepte bloem zouden ontwijden.

Immers, de jonge Javaan ziet in het jonge meisje niets dan een voorwerp, dat voor zijn vermaak zou kunnen dienen: hij kan haar niet aanzien, zonder haar te begeeren, en zijn onreine gedachten bezoelelen haar onschuld", zoo schrijft G. L. in *De Taak* naar de *Deli Crt.* meldt.

Dat de vrouw een ziel heeft, gelijkwaardig aan de zijne, komt bij den jongen Javaan niet op. Het lichaam bekoort hem en de rest bestaat niet.

De ouders trachten het jonge meisje voor deze ontbeiliging te beveiligen door haar aan het gezelschap van jonge mannen te onttrekken. Een radicaal middel, maar dat in zijn gevolgen erger lijkt dan de kwaal.

Komt de tijd, dat de ouders hun zoon gehuwd wenschen te zien, dan zal de gehoorzame zoon het meisje trouwen, waarop, veelal uit baatzuchtige redenen, de keuze der ouders gevallen is. Bevalt het meisje den jongen man ten slotte niet, dan krijgt ze haar „lepas", of wel de jonge man veroorlooft zich de weelde van een tweede vrouw. En het meisje, door de ouders zorgvuldig opgeborgen, ziet in het huwelijk niet zelden een bevrijding uit haar gevangenschap.

Zulke huwelijken vormen de basis van de Javaansche maatschappij. *Het is duidelijk, dat op zulke grondslagen het gezinsleven zich niet kan ontwikkelen.*

Maar ook de Javaansche vrouw begint te ontwaken: het meisje wenscht stem te hebben in het kapittel, waar het gaat om haar levensgeluk, terwijl ook de jonge man langzamerhand zal ophouden aan den leiband van zijn ouders te loopen.

Zal er echter van een vrije keuze sprake wezen, zoo moet de omgang tuschen deze jonge menschen

bevorderd worden en moet de jonge man in het meisje wat anders leeren zien en bewonderen dan het vrouwelijk beginsel. „Hij moet haar kunnen zien als zijn gelijke in aanleg en ontwikkeling, hij moet haar kunnen gadeslaan bij de ontwikkeling van haar geest en de ontplooiing van haar ziel; hij moet eerbied krijgen voor haar; dan zal er in het gemoed van den Javaanschen knaap een omwenteling ten goede plaats hebben"; niet langer zal hij dan in gedachten haar reinheid aantasten.

Dit kan alleen bereikt worden door coëducatie. Zijn eenmaal de jongelieden gewend aan den toestand van samen leeren, samen spelen, samen strijden, dan zal het gevaar voor de Javaansche meisjes niet groter zijn dan van de meisjes in de Westersche maatschappij. Zoo zal de Javaansche vrouw de plaats veroverd hebben, die haar toekomt naast den man, die van trouwe gezellin.

Afschaffing toelatingsexamen H. B. S.

Eenige weken geleden meldden we reeds, dat we op de vergadering over de afschaffing van het toelatingsexamen H.B.S. te Semarang zouden terugkomen, waar vertegenwoordigers van M.O. en L.O. achtereenvolgens hun standpunten uiteenzetten.

De heer Stokvis, directeur der H.B.S., (onlangs benoemd tot inspecteur van het M.O.) betoonde zich een beslist tegenstander van de afschaffing, voornamelijk om de twee volgende redenen: 1o. vreesde hij een te grooten toeloop van leerlingen en 2o. beweerde hij, dat „door de ervaring gebleken was, dat de onderwijzers niet in staat waren, die certificaten uit te reiken."

Groote beweging in het kamp der onderwijzers. Gelukkig kwam een leeraar M.O., de heer Westerveld, de vergadering mededeelen, dat de uitslag van het laatst gehouden toelatingsexamen de woorden van den heer Stokvis logenstrafte. Van de 180 gecertificeerden slaagden er 160; van de 170 niet-gecertificeerden werden er direct 50 afgewezen.

„Hoe het mogelijk is, dat een onderwijsman meer waarde kan hechten aan den uitslag van een examen-tje, dat reeds gedurende meer dan 20 jaren voor een „paskwil" is uitgemaakt, dan aan het bezonken oordeel van ervaren onderwijzers, die dat oordeel aan de hand van de rapportcijfers, gedurende plm. een jaar gegeven, zorgvuldig opmaken en in een rapport vastleggen, is mij een raadsel", schrijft de verslaggever van de *Nieuwe Courant*.

De vrees van den heer Stokvis voor een grooten toeloop naar de H.B.S. is wel enigszins vreemd bij een man, die het juist moest toejuichen, indien de beschaving, aangebracht door de M.S., het deel werd van een zoo groot mogelijk aantal leerlingen.

Middelbaar onderwijs is even *wenschelijk* voor allen, als lager onderwijs *noodzakelijk* en daar volgens de wet L.O. en M.O. een harmonisch geheel moeten vormen, daar moeten kinderen met middelmatige vermogens even goed de M.S. als de L.S. ten einde kunnen loopen. Lager en middelbaar onderwijs dienen te zijn algemeen ontwikkelend, zonder meer.

Zoo'n toeloop zal geld kosten, „maar waar men zelfs de wenkbrauwen niet fronsst, om voor „Indië Weerbaar" een 300 miljoen uit te geven, waar de heer van Heutsz zelfs lachte om zoo'n luttel bedrag, daar dient men bereid te zijn, voor het onderwijs 10 maal zooveel uit te geven, wat nog een goed zaakje zou zijn, want het onderwijs zal zijn vruchten wel afwerpen."

De Loc. wijdt een zijner „Interrupties" aan bovengenoemde vergadering en betoogt dat de klemmende argumenten tegen het examen overbekend zijn en dat die alleen te wijken hebben voor onverbiddeleke noodzakelijkheid, welke laatste niet aangetoond is.

„Aangenomen dat niet aan de certificaten van elk schoolhoofd onvoorwaardelijk gezag kan worden toegekend. Waarin moet daartegen het correctief worden gezocht? In een doeltreffende onderwijs-inspectie.

Een hoofdonderwijzer, die onjuist certificeert, is niet berekend voor zijn taak. Aan de onderwijsinspectie, om zorg te dragen dat zulke hoofdonderwijzers niet blijven gehandhaafd."

„Maar het examen mag niet worden bestendigd op grond van mogelijke onoordeelkundigheid van enkelingen. Het kind is er de dupe van."

Het blad meent echter, dat met afschaffing van het examen, het afriecht-systeem nog niet bezworen is, indien de eischen voor de toelating tot de H.B.S. dezelfde blijven. Ook zonder toelatingsexamen zal het M.O. op het L.O. blijven drukken, tenzij er een geleidelijke overgang van L.O. naar M.O. verkregen wordt.

En *de Loc.* hoopt dat het N.I.O.G. te Semarang die kwestie nog eens in een afzonderlijke vergadering aan de orde zal stellen.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
 Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
 2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
 Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
 Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
 Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL
 TANDARTSEN.
FREDERIK HENDRIKLAAN 45.
 Telefoon: SCHEVENINGEN 122.
 Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS"
 OPGERICHT 1906.
 Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.
 Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
 Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
 Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
 Directie: W. H. BIK.
 J. VAANDRAGER.

Windsheimer
Mineraalwater
 HOOFDDEPÔT VOOR NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
 VROLIKSTRAAT 128
 TEL. Z. 4265-6990

New-York. San Francisco, Cal.
 De aandacht van **Eigenaren van goederen** geladen in door de Vereenigde Staten van Noord-Amerika in beslag genomen schepen wordt er op gevestigd, dat gelegenheid bestaat hunne belangen te doen waarnemen door
The Ph. van Ommeren Corporation
 of New York,
 New York, San Francisco (Cal.),
 42 Broadway. Corner Front and Pine Streets.
 Nadere inlichtingen te bekomen bij
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

A. M. CORNELISSEN
 Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83o
.SANITAIRE INSTALLATIËN.
VERLICHTING
VERWARMING
 Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

A. KOGELS & ZOON
 DEN HAAG, AMSTERDAM,
 Prinsestraat 52-56. Leidschestr. 13.
Lincoln-Nanan Shoes
 nieuwste modellen.
 WANDEL- en AVONDSCHOENEN.
Vraagt onzen volledige Catalogus.

De Regenténvereeniging en „Indië Weerbaar“.

Na de terugkomst in Indië van den regent van Magelang is een buitengewone ledenvergadering gehouden van den Regentenbond, waarin de teruggekeerde regent verslag uitbracht van zijn reis met het comité Indië Weerbaar.

Na de mededeelingen over het verloop van de reis, vertelde de spreker, dat Z.E. de oud-G.-G. Idenburg beloofd had het comité I. W. in de gelegenheid te stellen de belangen voor te dragen voor een gecombineerde vergadering van den Raad van State en de leden van de 1e en 2e Kamer der Staten-Generaal, op voorwaarde echter van geen openbare voordrachten te houden, voordat het Comité door H. M. de Koningin en de genoemde colleges in gehoor ontvangen was. Toen door toevallige omstandigheden een der leden der deputatie zich genoodzaakt zag in een openbare vergadering over de belangen van I. W. te spreken, gevoelde Z.E. zich verplicht het Comité bovengenoemde gelegenheid te ontneemen.

Verder vermeldde de Regent, dat Z.E. Idenburg hem een wenk gegeven had om geen politieke vergaderingen te houden, daar Z.E. het niet raadzaam vond, dat een regent dergelijke voordrachten hield, zonder de Regeering te Buitenzorg te raadplegen.

Bij een onderhoud hem door den minister van Koloniën toegestaan, werden de volgende onderwerpen behandeld:

1. de wenschelijkheid om Inl. militie in het leven te roepen, hetzij in den vorm van een vrijwillige, hetzij een verplichte militie;
2. het verlenen van kiesrecht voor de locale raden aan een zekere categorie van Javanen;
3. wijziging in de samenstelling van de locale raden, in dier voege, dat de helft van het aantal plaatsen in den raad wordt beschikbaar gesteld voor Inlanders en daarmede gelijkgesteld;
4. het instellen van Regentschaps-raden in plaats van afdeelingen-raden met zoo mogelijk de regenten als voorzitters;
5. het opnemen van Europeanen en Chineezers als leden van de in sub 4 genoemde raden;
6. het afschaffen van de bestaande gewestelijke raden en die te vervangen door regentschaps-raden.

Tijdens zijn verblijf in Nederland kon spraken merken, dat door de komst van de deputatie I. W. de belangstelling in de koloniale politiek onder de gegoede Nederlanders grooter werd.

Naar aanleiding van een vraag van den voorzitter, of de autoriteiten in het moederland pro of anti het beginsel Indië Weerbaar zijn, merkte de regent van Magelang op, dat er groot verschil van opvattingen heerscht, ook wat de financiële kwestie van de zaak betreft.

Daar de voorzitter vreesde voor te hoogen belastingdruk op de Inl. bevolking, deelde spr. mee, dat hij met Mr. Ramaer het voorstel besprak om de suikerfabrieken voor elken bouw gronds, welke ze in huur krijgen, f 2.50 in de dessakas te doen storten, welk voorstel en bij Mr. Ramaer en bij Mr. Hirsch in goede aarde viel.

Daarna ontspan zich een debat over de Inl. militie, en over de vraag of de vloot — dan wel de militieplannen het eerst aan de beurt zouden komen, waarover de regent van Magelang uit den aard der zaak niet veel kon mededeelen, zoodat de Regentenbond besloot in de kwestie van de Inl. militie een afwachtende houding aan te nemen.

In verband met de opmerking, dat de Volksraad zich zal hebben uit te spreken over de militie, werd de vraag geopperd of de Volksraad de vertegenwoordiger is van de Inl. bevolking dan wel alleen van de intellectueelen.

De regent van Magelang meent, dat het domme volk steeds met de pienteren meegaat, zoodat de menschen van S. I. en B. O. hun leiders volgen. In Amsterdam heeft hij zelfs ervaren, dat de kleine man slechts in auto's en met tractaties naar de stembus medegetroond wordt.

Suriname.

Uit Batavia wordt aan de N. R. Crt. van 4 April geseind:

„De Directeur van justitie heeft erkend, dat de planters van de Oostkust van Sumatra bereid zijn met de regeering samen te werken inzake de intrekking van de poenale sanctie.“

De Surinaamsche planters zullen goed doen dit bericht ter harte te nemen en bijtijds te overwegen wat hun te doen staat.

* * *

In het afgelopen jaar (aldus het verslag over 1917 van de N.V. Koninklijke West-Indische Maildienst) werden de reizen tuschen Nederland en West-Indië, als gevolg van de maatregelen door oorlogvoerende genomen, tot zeer enkele teruggebracht, hetgeen een aanzienlijken achteruitgang in inkomsten uit het vrachtbedrijf ten gevolge had. Wel is waar kon men bijkans de geheele vloot in de vaart tuschen New-York en West-Indië bezig houden, hetgeen voor de Nederlandsche koloniën in Amerika, bij het algemeen heerschend gebrek aan scheepsruimte, het beantwoorden aan een levensbehoefte was, doch het netto-rendement van deze vaart is niet bijzonder gunstig, eenerzijds wegens de betrekkelijk lage vrach-

ten, anderzijds uit hoofde van de ongehoorde kosten, op de exploitatie in Noord-Amerika drukkende. Sedert de Vereenigde Staten in den oorlog getreden zijn, stijgen deze kosten snel, terwijl het ophouden in de havens en de moeilijkheden, om voldoende lading te bekomen, tengevolge van beperkingen van in- en uitvoer, steeds grooter worden.

Verliezen van schepen had men niet te betreuren. De bouw van de nieuwe mailschepen ondervindt groote vertraging, terwijl men tengevolge van de oorlogs-conjunctuur gedwongen was een aanzienlijke verhooging der oorspronkelijk gecontracteerde bouw-prijzen in te willigen. Ten einde deze schepen voor het publiek te onderscheiden van de vroegere mailschepen, zullen de eerst voor hen uitgekozen namen veranderd worden in „Stuyvesant“, „Van Rensselaer“ en „Crynsen“.

De Mij. heeft zich bereid verklaard deel te nemen in een Cultuurbank voor Suriname en eveneens in een te Curaçao te vestigen bankinstelling.

De geldelijke uitkomsten van het bedrijf zijn in verband met de hiervoor vermelde omstandigheden minder bevredigend dan het vorige jaar.

* * *

Over de verlenging van het octrooi der Surinaamsche Bank is, naar wij in *De West* lezen, een uitvoerig debat gevoerd in de zitting der Koloniale Staten, waarin het voorstel werd behandeld. Blijkens de debatten was men zeer ingenomen met de oprichting van een cultuurbank, maar die vreugde werd getemperd door de bijvoeging, dat de Surinaamsche Bank niet alleen het grootste aandeel had in het gestorte kapitaal, maar tevens de directie zou hebben van de Cultuurbank.

De vergadering nam, na uitvoerige debatten, de volgende door den heer Kraan namens de commissie van rapporteurs ingediende motie met algemeene stemmen aan:

„De Koloniale Staten, van oordeel:

dat voor en aler overgegaan kan worden tot de hernieuwing van het octrooi der Surinaamsche Bank en haar kan worden toegestaan deel te nemen in een op te richten cultuurbank, onderzocht dient te worden of het denkbeeld door mr. G. J. Fabius uiteengezet in zijne brochure „Het bankwezen in Nederlandsch West-Indië“ n.l. om het octrooi voor de uitgifte van bankbiljetten te verlenen aan de Nederlandsche Bank en het terrein van het creditwezen vrij te laten voor een bankinstelling, die zich tevens met het verlenen van cultuureddiet zal belasten, voor verwezenlijking vatbaar is;

dat, indien daartegen overwegende bezwaren mochten bestaan, en het octrooi der Surinaamsche Bank hernieuwd zou dienen te worden, het voor de ontwikkeling van de hulpbronnen der kolonie noodzakelijk is, dat naast de Surinaamsche Bank wordt opgericht een cultuurbank, welke gestie een arbeids-terrein bestrijkt, zoodat de Suriname-commissie dit heeft voorgesteld en zoodat belichaamd was in het ontwerp-de Waal Malefijt;

dat, indien een dusdanige bank niet zou kunnen worden opgericht, en slechts een cultuurbank met medewerking van de Surinaamsche Bank mogelijk zou blijken, deze cultuurbank zou moeten voldoen aan den eisch door de motie-Patijn gesteld, waarbij de minister van koloniën zich heeft neergelegd, dat zij zou moeten voorzien in voldoende landbouwcrediet;

dat uit de door den gouverneur verstrekte gegevens niet blijkt, dat de op te richten cultuurbank aan dien eisch voldoet,

besluiten, in afwachting van het nader onderzoek, de behandeling van de aanhangige ontwerpen te schorsen en gaan over tot de orde van den dag“.

Inmiddels is sindsdien het octrooi der Surinaamsche Bank voorloopig met één jaar verlengd.

In „In- en Uitvoer“ van 3 April wijdt Mr. C. F. Schoch een artikel aan deze zaak, waarin hij o.a. mededeelt dat men hier te lande niets wil weten van het denkbeeld van Mr. Fabius.

Voor Mr. Fabius moet het een eigenaardige gewaarwording zijn, dat de Koloniale Staten de voorkeur geven aan zijn geesteskind boven de cultuurbank, aan welke stichting de Rotterdamsche Bankvereeniging, waarvan Mr. Fabius directeur is, deelneemt.

* * *

In een onzer vorige nummers zeiden wij, te zullen terugkomen op de rede door den oud-gouverneur van Suriname, Baron van Asbeck, voor de „Vereeniging voor Staatskunde te Leiden“ gehouden. De kwestie van den verkoop onzer West-Indische koloniën mag als afgedaan beschouwd worden na de

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
 PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, v.h. Chef Firma J. F. CUYPERS,
 Regentesselaan 123, bij Reg-pl. Tel. H. 1403
 's GRAVENHAGE.
 STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS
 LEIDEN - HOLLAND.
Bilkgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams
 Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

UITRUSTINGEN voor INDIE.
 Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEBR. VLES
 Breestraat 177 LEIDEN.
 Tel. Int. 393.

Kunst onder een ieders bereik.
 2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.
 Prijs 75 cent per stuk. Gratis ter inzage.
 Katalogus met alle afbeeldingen à f1.50 p. st. pl. porto.
 Kunsthandel ..... **H. BOS** 2e Sweelinckstr. 99
 .....DEN HAAG ....Telefoon H. 8757

Het Fotografisch Atelier van A. M. A. SUSAN
 is alleen gevestigd
 Regentesselaan 108, hoek Regentesseplein
TELEFOON 6757.
 Men lette op het juiste adres.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
 WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
 DE GELEUK-ONDERWIJS-IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCHE, SPAANSCH, ITALIAANSCH.
 LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
 OVER DE WAALSCHEN KERK
 58 HOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

M. VISSER,
 voorh. A. J. ROBBARD.
 Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-Maatschappij
 voorheen I. SELTEN.
 ROTTERDAM, Coolsingel 50, Telefoon Interc. 847.
 'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. H 715.

Installateurs van Gas-, Water- en Electr. leidingen.
BADEN, GEYSERS EN SANITAIRE ARTIKELLEN.
 Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
 in alle lichtsterkten.

daarom trent door onze Regeering afgelegde verklaring. Hierop komen wij dus niet terug.

Een enkele opmerking over eenige door den spreker verdedigde stellingen moge ons veroorloofd zijn. Stelling I. luidt: „Spreekt de bevolking zich uit tegen verwisseling van vlag, dan kan het moederland overgaan tot maatregelen, die het tot bevordering van de ontwikkeling noodig acht, maar die onder andere omstandigheden niet goed te keuren en niet genomen zouden zijn.”

Het is denkbaar — wordt in de toelichting gezegd — dat een moederlandsche regeering in deze uitspraak der bevolking en aan haar gebrek aan inspanning om de kolonie tot ontwikkeling te brengen, aanleiding vindt om tot een autocratischen bestuursvorm over te gaan.

Heeft — zouden wij willen vragen — Baron van Asbeck eenigen grond om aan te nemen, dat de ontwikkeling der kolonie bij een autocratischen bestuursvorm wel verkregen zou worden? Wij betwijfelen dit ten sterkste, maar bestaat die dan moet het moederland tot dien bestuursvorm overgaan onafhankelijk van eenige uitspraak der koloniale bevolking.

Uit stelling II. 2 blijkt, dat Baron van Asbeck het met ons eens is, dat het detacheren van ambtenaren voor korten termijn voor de kolonie nadeelig is.

„In den beginne — aldus stelling II. 4 — zal het plaatsen van uit de bevolking voortgekomen ambtenaren in belangrijke betrekkingen tot teleurstelling aanleiding geven, maar daarom mag niet aan Europeesche krachten de voorkeur gegeven worden.”

Van die teleurstelling is tot dusver niets gebleken. Of heeft de spreker hier een bepaald deel der bevolking op het oog? Dan maakt hij een onderscheiding die, althans in een kolonie met zoo heterogene bevolking als Suriname, onmogelijk is.

Van de laatste stelling is ons de portée niet duidelijk geworden. Zij luidt: „Wordt het stelsel van gebruik bij voorkeur van Europeesche krachten toegepast, van plaatsing van kinderen des lands alleen in ondergeschikte betrekkingen, dan kan het openbaar onderwijs in de kolonie beperkt blijven tot lager onderwijs.”

Omtrent den graad van de ondergeschiktheid en den omvang van het daarvoor voldoende geachte lager onderwijs ware eenige opheldering zeer welkom.

De gegeven toelichting maakt de bedoeling niet duidelijker: „Wil men in de praktijk nalaten wat de ambtenaren wezenlijk ontwikkelt, dan kan ook school-ontwikkeling achterwege blijven. Het school-onderwijs zoude dan alleen ontevreden kweeken, onvoldanen, en dus meer kwaad dan goed doen.”

Welke kolonie heeft de spreker hier op het oog en moet het onderwijs alleen dienen voor aanstaande ambtenaren?

„De mogelijkheid is niet uitgesloten, — zoo vervolgt de spreker — dat particulieren anders handelen dan het gouvernement. De kans daartoe is echter gering omdat zij, wegens de daaraan verbonden directe voordeelen, eerder dan het gouvernement geneigd zijn Europeesche krachten te gebruiken. Is het evenwel het geval, dan zullen bijzondere scholen in de behoefte van het uitgebreide onderwijs moeten voorzien.”

Duidelijk is ons de bedoeling niet, maar gerechtvaardigd is niettemin de vraag: waarom in dit geval uitsluitend bijzondere scholen? Denkt men er zoo over waar het Nederland betreft?

* * *

In de „Economisch-Statistische Berichten” van 3 April vervolgt de heer Oudschans Dentz zijn in „Nederlandia” van Maart aangevangen beantwoording van de vraag: „Is Suriname een zinkend schip?” Het artikel eindigt met de volgende aanhaling uit de Memorie van Toelichting Kol. Huish. begroeting van Suriname voor 1918: „De kolonie Suriname is thans weder in de omstandigheden komen te verkeeren van een nieuw land met eene goede toekomst; indien de voortekenen niet bedriegen, kan in de komende jaren een flinke vooruitgang worden bereikt. Het ligt daarom op den weg van de Nederlandsche gemeenschap, van het particulier kapitaal in de eerste plaats, maar ook van de Regeering, om zich aan de krachtige bevordering van de economische ontwikkeling veel gelegen te laten liggen.”

Neen, een zinkend schip is Suriname niet. Wel heeft het lang met een lek rondgedreven en moest het door pompen boven water worden gehouden. Laten wij hopen, dat deze periode spoedig tot de geschiedenis zal behooren.

Van denzelfden schrijver vinden wij in „De Indische Mercur” van 3 April een uitvoerige uiteenzetting van wat er gedaan is in zake de voedselvoorziening in Suriname.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Islam vooruit”. Onder dit opschrift deelt de Darmo Kondo mede uit de Medan Moeslimin gelezen te hebben, dat de vereeniging van dezen naam op verschillende plaatsen in Solo de gelegenheid heeft opengesteld om de geloofsgenooten meer volledig omtrent de Mohamedaansche geloofs- en zedeleer in te lichten, n.m. te Tempelredjo (Kaoeman-wetan)

des Zaterdagavonds, te Batoerono des Maandagavonds en te Poerwodipoeran des Donderdagavonds. Hadji Mas Misbach zal een ieder, die daartoe het verlangen te kennen geeft, met open armen ontvangen en de vereischte inlichtingen geven. De Darmo-Kondo hoopt, dat deze onderneming alleszins mag slagen tot verhooging van het godsdienstig leven onder de Inlanders en opdat de Islam meer en meer in bloei moge toenemen.

Een Hooge School op Java. Dumus geeft in hetzelfde blad (Darmo-Kondo) een resumé van het voorstel door N. I. O. G. (Ned. Ind. Ond. Genootschap) ingediend betreffende een hoogeschool in Indië en knoopt daaraan de volgende beschouwingen vast. De Hollandsche onderwijzers — zegt hij — hebben nu ook al hun aandacht geschonken aan het onderwijs voor Inlanders in N.-I. Zij hebben een ontwerp ingediend aan de Regeering, dat ons zeer goed lijkt, omdat zij het onderwijs aan de lagere scholen dienstbaar willen maken tot voorbereiding voor de toelating tot de hoogeschool, maar waartegen toch bedenkingen te maken zijn. Vooraf vermeldt hij, in 't kort, wat in het ontwerp hierboven bedoeld is opgenomen: Zij, die vier jaren het onderwijs gevolgd hebben aan een dussaschool kunnen in een 2e klas school worden toegelaten.

Die zes jaren onderwijs gehad hebben, krijgen op deze scholen het Hollandsch als bijvak (voertaal). De onderwijzer, die op deze scholen les geeft, moet afkomstig zijn van de Normaalschool. Indien de leerling in de Hollandsche taal goed thuis is, wordt hij in de 4e klas van de 2e klas school geplaatst. Van daar gaat hij over naar de 1e klas school, waar de cursus zeven jaren duurt. De voertaal zal daar zijn de landstaal met het Hollandsch en Maleisch als bijvakken. De onderwijzer moet afkomstig zijn van een kweekschool voor Inlandsche onderwijzers. Hij, die onderwijs geeft in de Hollandsche taal, moet een Europeesch onderwijzer zijn. Het onderwijs op de 1e klas school moet op hetzelfde peil gebracht worden als dat van de Europeesch lagere school en van de Hollandsch-Chineesche school. Op de Europeesch lagere school moet het Hollandsch de voertaal zijn en het Maleisch als bijvak onderwezen worden. Op de Hollandsch-Chineesche school moet de landstaal voertaal zijn en het Hollandsch en Maleisch als bijvakken onderwezen worden. De leerlingen, die het onderwijs gevolgd hebben aan de 1e klas Inl., de Europeesch lagere en Holl. Chineesche school worden op de cultuurschool toegelaten, waarvan de leerling drie jaren duurt, of op de Normaalschool voor Inl. onderwijzers gedurende vier jaren, dan wel op de Middelbare Technische school, vier jaren, Ambachtschool drie jaren, Handelsschool twee jaren, of Indische Muloschool drie jaren. De leerlingen van deze drieërlei soort van scholen (die van Inlanders, Europeanen en Chineezers) zullen, indien zij op de Indische Muloschool terecht komen, gezamenlijk hetzelfde onderwijs ontvangen, behalve in het vak, waar in een bepaalde taal les moet worden gegeven. Zij, die met succes de Indische Muloschool afgehoopen hebben, worden toegelaten op den „Postcursus” twee jaren, of de Zeevaartschool twee jaren, de Rechtschool vier jaren, de Kweekschool vier jaren, de Indische Artsenschool zeven jaren, de Veeartsenij-school vier jaren, de Middelbare Landbouwschool drie jaren. Zij, die de Indische Middelbare school hebben afgehoopen, kunnen worden toegelaten op de Indische Hoogeschool (voorbereiding voor een hooge school). Dumus acht al deze voorbereidingen alleszins geschikt voor de latere vorming en toelating voor de Hoogeschool. Dat het onderwijs in de landstaal gegeven wordt, vindt hij ook dienstig tot verscherping van het verstand. Maar zal de latere vorming ons Inlanders ten goede komen of nadeel berokkenen, vraagt hij? Deze zaak dient goed overwogen en bekeken te worden. De voor- en nadeelen moeten goed nagegaan worden. Zeker zijn al die verschillende scholen, die de voorbereiding zijn voor het later te ontvangen hooger onderwijs goed te noemen, vooral omdat alle Indische en Inlandsche talen tot haar recht zullen komen. Maar zal de Regeering de gewenschte en zoo noodige aansluiting van al deze lagere scholen met de hooge school spoedig tot stand kunnen brengen? Is het onderwijs, dat thans op de lagere scholen gegeven wordt reeds op de bepaalde hoogte, en hoe is 't gesteld met de bestaande boeken en andere leermiddelen? M.i. — alzoo de schrijver — zijn noch dat onderwijs, noch de leerboeken en andere leermiddelen thans daarvoor geschikt. Wat wij dan zullen doen, is modderen en schipperen en niet bevorderlijk aan het vooropgestelde doel. Wil men dat onderwijs eerst op de verlangde hoogte brengen, zoo zullen er minstens vijftien of twintig jaren moeten verlopen. En dan zal het nog duizenden of tien-duizenden moeten kosten. Zeer ten onzen nadeele. En wij zullen den sleutel missen, die ons de deur opent van het gebouw van wetenschap en kennis, daar alleen de kennis van de Hollandsche of een andere Westersche taal ons die wijsheid kan brengen. Eerst als wij die taal machtig zijn, kunnen wij de vruchten plukken van den boom der Westersche kennis en wetenschap. Want werkelijk als het Hollandsch als voertaal van de H.-I. scholen wordt afgevoerd en slechts als bijvak wordt onderwezen, zal het onderwijs slechts weinig kennis aan de leerlingen bijbrengen en geringe resultaten afwerpen. Slechts weinig boeken, ja misschien geen enkel boek is in de

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 %' gewaarborgd.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZON

Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15,
Tel. H. 3493.

Hoofdkantoor: AMSTERDAM
Interc. Tel. 389.

Filiaal: Arnhem
Tel. 280.

Prijscouranten worden
op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

DENS' Schoenenmagazijn

SPUI No. 6, bij de Lange Poten. DEN HAAG.
Filiaal: Tilburg en 's-Hertogenbosch.

Ontvangen Voorjaars Nouveauté's
Uitgebreide Collectie WIT LINNEN.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Prachtige Hollandsche HAVANA Sigaren
van f 150.— tot f 500.— per Mille.

WASCANA Sigaren
van f 100.— tot f 300.— per Mille.

NOG VOORRADIJ: eene partij belegen 6 cents Sigaren.

Indische talen geschreven, dat ons degelijke kunde kan geven. Om zulke boeken in een Inlandsche taal uit te geven, zal het Gouvernement zich misschien een uitgaaf van millioenen moeten getroosten. Wij zullen er niet op vooruitgaan. Wij zullen nog steeds de knechten in dienstbaarheid zijn. Wie onder de geldmannen zal er zijn, die een gewezen leerling van genoemde scholen afkomstig, in dienst wil nemen, die geringe kennis van de Hollandsche taal bezit? Is 't voldoende, dat jongens van de 1e klas scholen geschikt gemaakt worden voor het klein ambtenaarsexamen? Het Gouvernement acht 't voldoende, dat leerlingen van de Europeesche lagere scholen gelijk zijn aan die van de 1e klas scholen. Maar wat denken de toekouwers, de fabrikanten, de landheeren, de maatschappijen er van? Zij zullen geen waarde hechten aan het diploma van een 1e klas school, liever gebruik maken van geschikte krachten, d.w.z. van hen, die 't Hollandsch verstaan, en niet van half gare menschen. Indien het onderwijs in de Hollandsche taal minder wordt gemaakt, zal de Inlander achteruitgaan en niet kunnen wedijveren met den Hollander. Moet iedereen dan maar Gouvernementsambtenaar worden? Ach, dan zal er immers geen plaats voor zijn! Is het de bedoeling van N. I. O. G. om het pad voor den Hollander open te maken? God beware ons! Wat moeten wij kiezen, de landstaal verheffen en honger lijden of minder zorg er aan wijden, maar daarentegen onze maag vullen en in ontwikkeling en aanzien vooruitgaan? Laten we dit goed bedenken. Indien het voorstel van N. I. O. G. wordt aangenomen, zal 't met den vooruitgang van Indië, die nu reeds op den goeden weg is, treurig gesteld zijn. Wat zal het hooger onderwijs geven, indien wij daarvan geen gebruik kunnen maken, en wij daarvan tegenover andere rassen geen blijk kunnen geven? 't Is jammer en treurig! Wij Indiërs zijn anders dan de Janpanners. Dezen staan op zich zelf; wij leven onder een andere vlag, kunnen dus niet met de Japanners vergeleken worden. Daar wij tot het Rijk der Nederlanden behooren, is 't rationeel, dat wij ook de taal van het volk der Nederlanden kennen en spreken. Dit is nu eenmaal 's werelds beloop. De taal van den meester moet de taal zijn, waartegen wij opzien, en die wij dus ook moeten kennen. Het voorstel van N. I. O. G. is goed voor honderd jaren later, maar voor den tegenwoordigen tijd van geen waarde. Wanneer wij Indiërs reeds bij duizenden het hooger onderwijs in Europa genoten hebben, en er onder ons reeds velen zijn, die geld bezitten genoeg om fabrieken en andere ondernemingen op te richten, eerst dan kan men de richting opgaan, als door N. I. O. G. bedoeld. Maar laten we nu vragen om de kennis van de Hollandsche taal op de H. I. scholen zoo hoog op te voeren, dat deze gelijk zal zijn als op de Hollandsche scholen, opdat Indië des te eerder en nog meer vooruit zal gaan. Onze taal zal daardoor niet in de verdrinking komen; die zal blijven bestaan. Men wil nu eenmaal in de wereld voedsel hebben, kracht en voorspoed verwerven. Wat daarvan het beste is, hopen wij voor ons zelf ook deelachtig te mogen worden.

„De Indiër”. De *Neratja*, welks redacteur blijkbaar intiem bevriend is met den heer *Tjipto Mangoeckoesoemo*, geeft de volgende lezing van het door genoemde heer plotseling treden uit de redactie van „De Indiër”. Dat *Tjipto* om partikuliere redenen is afgetreden, zooals officieel is aangekondigd, 's onjuist, verklaart het blad. Wij hebben — alzo de schrijver — een langdurig onderhoud met hem gehad en kennen de dessous van deze zaak. Niet plotseling, doch langzaam aan is bij *Tjipto* de afkeer gekomen om met den heer Later samen te werken en in de laatste dagen hield de heer Later herhaaldelijk *Tjipto*'s artikelen aan, omdat hij 't daarmee niet eens was. Waar *Tjipto* zich op intellectueel gebied niet de mindere acht van den heer Later, kreeg hij hartzeer daarover. Reeds eenmaal tevoren had *Tjipto* het hoofdbestuur van „Insulinde” voorgesteld te kiezen tusschen hem en den heer Later. Het geschil werd bijgelegd, doch toek reeds begreep Dr. *Tjipto*, dat hij, schoon nuttiger voor de vereniging „Insulinde”, eens het veld zou moeten ruimen voor den heer Later, die als zakenman een kontrakt gesloten had met „De Indiër”, iets waartoe *Tjipto* niet genegen was geweest, wijl hij, zelfs al had hij zich op een kontrakt kunnen beroepen, zich geen minuut zou hebben bedacht om ontslag te vragen uit een werkring, waar men hem niet meer op prijs stelde. Hetgeen hij voorzag, is thans gebeurd. Voortaan zal „De Indiër” drieërlei stem verkondigen, n.m. van de Chineesche organisatie, die nog steeds eigenares van „De Indiër” is, van het hoofdbestuur van „Insulinde” als werkgever, en van den heer Later, den volbloed Europeaan. Later heeft een veeren pen, *Tjipto Mangoeckoesoemo* een stalen, zoo besluit het artikel. Wie weet, waar „De Indiër” ons nu heen zal voeren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Indië Weerbaar”. In de *Neratja* is uit het *Theosofisch Maandblad* een artikel vertaald van den heer van *Hinloopen Labberton*, waartegen *Dawah Hindia* in de *Warna Warta* in krasse bewoordingen opkomt. Hij zegt, dat genoemde heer met zoet gepraat de Inlanders tracht over te halen om adhaesie te betui-

gen aan het doel van „Indië Weerbaar”. Maar de tijd, dat de Inlander hoorende doof en ziende blind is, is reeds voorbij; hij gevoelt zich nog geknecht. Er is nog verschil in rechten, in verschillende zaken en opzichten. Dat „Indië Weerbaar” in het belang van den Inlander zal werken is gelogen; het werkt slechts in het belang van de Regeering en van de kapitalisten.

In de *Djawa Tengah* komt voor een artikel uit de *Djwaë Hisworo* (een te Solo verschijnend Javaansch blad waarin iemand, zich noemende „S. I. bodoh” (de domme S. I.) de heeren *Tjokroaminoto* en *Abdoel Moeis* heftig aanvalt, waar zij den heer Baars bestreden in zake hunne houding tegenover „Indië weerbaar”. Hij zegt, dat *Tjokro Aminoto* en *Abdoel Moeis* zoo tewerk gingen, met geen ander doel dan om een lintje te verwerven. Hij wekt daarom de echte S. I.-ers op het complot *Tjokroaminoto*'ers te verwijderen. Eerst dan zal de S. I. bloeien en tot haar recht komen.

Kiesvereniging van Inlanders. De *Warna Warta* maakt melding van een openbare vergadering te Semarang gehouden, uitgaande van het comité tot oprichting van een Kiesvereniging van Inlanders; 4000 personen namen er aan deel. De heer *Abdoel Moeis* betoogde de noodzakelijkheid van het kiesrecht voor Inlanders, opdat zij medezeggenschap zullen hebben over de bestemming van het geld, dat voor het grootste gedeelte door de Inlanders wordt opgebracht. De vergadering nam daarna een motie aan, waarin werd uitgesproken het gevoel van ten achterstelling der Inlanders, doordat hun het kiesrecht wordt onthouden. Als gevolg hiervan zullen de Inlandsche leden van den Volksraad niet het gevoel hebben, dat zij het volk vertegenwoordigen. Besloten werd aan de Regeering te vragen aan de Inlandsche bevolking het recht toe te kennen om hare vertegenwoordigers in de Gewestelijke- en Gemeenteraden te kiezen.

De „*Tiong Hoa Tjong Hwe*”. In het vorig weekoverzicht is melding gemaakt van deze nieuwe centrale Chineseesche vereniging, tot de oprichting waarvan besloten werd op het te Bandung gehouden Chineseesche Congres. In hetzelfde blad (*Warna Warta*) wordt nader uitlegging gegeven aan de bedoeling vervat in punt f. van de Statuten, luidende: Het stichten van een orgaan of het organiseren van openbare vergaderingen van stad tot stad, om propaganda te maken voor het verhoogen van het moreele en intellectuele peil der Chineseeschen. Waarmede bedoeld wordt: Terugkeer tot de Chineseesche beschaving en tradities, opwekking van het Nationalisme en nauwere aansluiting bij China.

Naayo Tsuron. In de *Djawa Tengah* wordt in een hoofdartikel de korte inhoud weergegeven van dit boek van Kapitein *Hosaka Hikotoro* der Japansche Marine ten aanzien van hetgeen hij mededeelde omtrent de Japanners in N.-I. Hij geeft toe, dat het gehalte der Japanners vooral op de hoofdplaatsen veel te wenschen overlaat, toch acht hij de behandeling, die de N.I. Regeering zijn landgenooten doet ondergaan niet zooals het behoort; vooral van de zijde van de lagere ambtenaren en beampten wordt veel last ondervonden. Indien de Japansche Regeering niet opkomt voor de rechten harer onderdanen, zal de toestand voor hen meer en meer ondragelijk worden.

Tekort aan H.-I. Scholen. *P. Chinaman* schrijft in hetzelfde blad (*Djawa Tengah*) over het tekort aan H.-I. scholen, in verband met de vele aanvragen tot verkrijging van onderwijs. En toch voldoen die scholen, naar zijn oordeel, niet aan de behoeften en verlangens der Inlanders. In de eerste plaats van wege den naam en in de tweede plaats, omdat een Hollander daarvan aan het hoofd staat en alles op Europeeschen voet is ingericht. De Inlanders — zegt hij — hebben het gevoel, alsof hun nationaliteitsgevoel wordt onderdrukt. In aanmerking genomen, dat deze scholen voor Inlanders bestemd zijn, acht hij 't beter daaraan de vroeger benaming van 1e klas Inlandsche scholen te geven en ze te stellen onder een Inlandsch hoofd en leider.

Verdeel en heersch. *Gandama* criticeert in hetzelfde blad (*Djawa Tengah*) de politiek der Regeering, die wel is waar de vereniging der rassen onderling wil bevorderen, maar toch de politiek van „verdeel en heersch” huldigt, waardoor zij de vereniging der verschillende rassen zelf tegenhoudt. Hij veroordeelt ook de instelling van H.-I. en H.-Ch. scholen en vraagt, waarom niet alle rassen opgenomen kunnen worden in de Europeesche lagere scholen. Hij vindt 't ook jammer, dat de leerlingen van de O. S. V. I. A. — van de S. T. O. V. I. A. in een richting gedreven worden, om zich later van het volk te vervreemden.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Japan en Nederlandsch-Indië.

In de „*Neue Orient*”, No. 9 van 't loopende jaar, komt een studie „zur Ausbreitung der panmalaiischen Bewegung” voor van Joh. V. Jensen (vertaling uit 't Deensch door W. P. Rarsen), die de redactie voor verantwoording van den schrijver moet laten, maar die zij, rekening houdende met den goeden klank van zijn naam, toch onbekort meent te moeten weergeven.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

Hofleveranciers.

□ □ DRUGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Téléphones H. 7169 4336 Maison Française

Madame BRISSAUD

..... Modes .... Robes et Manteaux ..

136 NOORDEINDE 44 PIET HEINSTRAAAT

LA HAYE

BOEK- EN KANTORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL, Weimarstraat 18a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG

Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.

ADVERTENTIE-BUREAU.

Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.

LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

SLAAPKAMERMEUBELN

T. NIEVELER
NIEUWENDIJK 164-170
TEL. C.1285 AMSTERDAM

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.

Anna van Buerenstraat 157 - Telefoon H. 679 'S-GRAVENHAGE.

Desgewenscht worden alle soorten Meubelen naar teekening vervaardigd

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenstraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTEL-COSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

BLOUSES in pompadour met Schroot . . . f 6.90
BLOUSES in gebloemd Voile . . . f 10.50
BLOUSES in wit Voile met gekleurd borduursel en rand . . . f 12.50

Adverteeren doet verkoopen.

De beschikbare plaatsruimte veroorlooft ons niet zoo royaal te zijn, maar wij achten 't hier volgende toch ook voldoende om een denkbeeld van Jensen's beschouwingen te geven.

Tijdens den oorlog heeft 't niet ontbroken aan verontrustende geruchten betreffende de bedreiging van Nederlands stelling tusschen de groote mogendheden in. Eenerzijds wezen deze op de moeilijkheden om N.'s neutraliteit te handhaven, anderzijds op 't voornemen van Japan om zich van de N. koloniën meester te maken, zoodra 't gunstige oogenblik hiertoe zou zijn gekomen. De Nederlanders hebben dit gevaar begrepen, zooals gebleken is zoowel uit de houding der N. pers, als uit de benoeming van een nieuwen gouverneur-generaal voor Java, welke samenhangt met 't in N. veelbesproken plan, om aan de eilanden zelfstandigheid en een volksleger van inboorlingen te verschaffen, hetgeen men in toonaangevende Hollandsche kringen, als 't beste afweermiddel beschouwt tegen de voorgenomen Japansche invasie.

Toen de schrijver kort voor 't uitbreken van den oorlog een reis over Java maakte werden de zaken door zijn Hollandsche vrienden bijzonder goed ingezien, de toen vernomen verwachtingen zijn uitgekomen, men zag er „klarer und grosszügiger“ dan in Europa.

Waarom zou 't staatkundig program door Japan met zoo groote voorliefde beoogd ook niet eens uit 't rijk der fabelen in de werkelijkheid overgaan, zoodat de Indische koloniën aan Nederland worden ontrukkt? De Sandwicheilanden, de Philippijnen, Nederlandsch Indië en wellicht in verdere toekomst de eilanden in den Stillen Oceaan, met inbegrip van Australië, ja zelfs van Indië, alles onder de leuze: 't Oosten voor 't Oosten, waarbij de Japanners zich dan als de beheerschers van 't verre Oosten denken! Zij noemen den inzet tot deze politiek: panmaleische beweging.

Na over 't goed recht der Japanners om zich tot 't Maleische ras te rekenen eenige beschouwingen te hebben gegeven, neemt hij 't als van zelfsprekend aan dat de Aziaten 't als een begrijpelijken droom van Japan beschouwen meester te worden van de Nederlandsche koloniën, terwijl dit van Nederlandsch standpunt geenszins als „selbstverständlich“ wordt beschouwd. Dan wordt de koloniale geschiedenis van ons land in Oost-Azië in korte trekken weergegeven, en aan de sluimerende en ontgonnen rijkdommen herinnerd. Eenigszins verrast dan de pessimistische mededeeling, dat 't thans niet meer is als in den gulden tijd der veelvoudige miljoenen fortuinen uit een tabak-, thee-, of suikerplantage verkregen; booze concurrenten in West-Indië, Amerika en Kongo hebben aan de Javaplanters veel afbreuk gedaan. Deze troosten zich met gummi vooruitzichten, lukt de aanmaak van kunstmatige rubber, zooals tijdens den oorlog in Duitschland waarschijnlijk wordt, dan is de mooiste rubberaanleg ook geen duit meer waard. De goede oude tijd is voorbij, zelfs de meest modern ingerichte bedrijven maken een moeilijke crisis door.

Maar, laat de schrijver hierop aanstonds volgen, de zaak staat eigenlijk zoo dat er eigenlijk nog geen inderdaad modern ingerichte bedrijven naar Europeesche begrippen bestaan. Hij zegt reeds meermalen op de noodzakelijkheid geweest te hebben om de hooge technische en mechanische vervolmaking, die den arbeid in N. Europa en Amerika typeert, ook in de tropische landen in toepassing te brengen. 't Onderscheid is slechts dat in 't N. de koude, en in de tropen de warmte te beheerschen is. Zoo zou, om een voorbeeld te noemen, door centrale afkoeling der verblijfplaatsen het arbeidsvermogen van blanke werkkrachten verdrievoudigd worden. Hebben de Amerikanen in Panama de schadelijke gevolgen van de malaria weten op te heffen, in de N. koloniën staat men voor dit vraagstuk ongeveer op hetzelfde punt als in de middeleeuwen. Java en de andere groote eilanden zouden tot de gezondste en heerlijkste verblijfplaatsen van de gansche wereld zijn te maken. Zoo komt hij weer tot zijn optimistische bespiegelingen en daarmede op de Japanners terug.

Deze weten maar al te goed waarom zij den blik juist op deze rijke, in verhouding nog maar zwak bevolkte eilanden richten.

En de inboorlingen! Sedert kort is N. erin geslaagd, en misschien nog niet voor goed, om zich de volledige heerschappij over Insulinde te verschaffen. Aanvankelijk, als alle koloniseerenden, waren de Hollanders uitbuiters, later zijn zij tot een humaan en practisch bestuur gekomen. In tegenstelling met de Engelsche tactiek heeft veelvuldig vermenging met inlandsch bloed plaats gevonden, waardoor een talrijke halfbloedbevolking is ontstaan. Deze begint zich in een nationaal ontwaken lastig te toonen. Of de bevolking van een verwisseling van bestuur voordeel zou hebben staat nog te bezien. 't Is de Japanners niet te doen om een bevrijding van 't Maleische ras, maar meer om een afvoer van de eigen overbevolking, die voor Indië wel eens tot minder gewenschte overheersching zou kunnen leiden.

Staat de schr. aan de zijde van hen die den Eur. invloed in Oost-Azië niet zouden willen zien verdwijnen, hij beschikt niet over genoeg bronnen om een oordeel te vellen over 't al of niet voldoende der zee- en landmacht, maar dat N. zich zijne plaats in de zon niet goedschiks zou laten ontnemen voor hem vast.

De Chineezzen noemt hij een niet zeer aangenaam, maar in elk geval bewonderenswaardig volk, dat een land niet veroverd maar overstroomt, er geen massa's inwerpt, maar er zich, als de ratten, over verspreidt en er dar niet meer uit te krijgen is. Zij vormen op Java uitgebreide koloniën, van wier werkkraft ook in de toekomst veel hulp te verwachten is.

De schr. gelooft in de toekomst van 't Maleische ras, en hij meent dat een oud Europeesch kultuurvolk, wanneer 't eenmaal 't geluk heeft zijn lot met dat van 't oervolk te kunnen samenknopen, ook in 't belang van dit volk zelf in zijn taak moet volharden. 't Zou een zwaar te torsen verantwoordelijkheid zijn, die de Europeesche natie op zich mocht laden door in het tegenwoordig wereldgebeuren uit kortzichtigheid, het den Japanners gemakkelijk te maken in de beschavingsstroom van de blanken te dringen.

Oost-Afrika.

De „London Gazette“ heeft ons bijzonderheden ge-

bracht over de krijgsverrichtingen in Oost-Afrika van 30 Mei tot 1 December 1917 die de druppelsgewijze bekend gemaakte onvolledige berichten aanvullen en aan een mededeeling van generaal van Deventer ontleend zijn. Eerst worden details gegeven betreffende de krijgsverrichtingen, die op 29 November eindigden met de onvoorwaardelijke overgave van den Duitschen commandant Tafel, te gelijk met 19 officieren, 92 Europ. minderen, meer dan 1200 Askari's en 2200 andere inboorlingen. Daarna volgt de episode die besloot met den terugtocht op Portugeesch gebied van den generaal von Lettow met de overgebleven strijdkrachten, van 50 officieren, 250 Europ. minderen en 1500 à 1800 Askari's.

De beschreven zes maanden stelden weer hooge eischen aan de troepen wederzijds. 't Moreel der Duitschers wankelde nooit. Zonder de vastberaden dapperheid en 't onvolprezen uithoudingsvermogen der Britsch-Boeren-Belgische troepen zou hij niet te bedwingen zijn geweest.

Gedurende die zes maanden heeft het Britsch-Boerenleger hier 6000 man verloren, in die periode verloren de Duitschers 1618 man aan blanke strijders en 5482 aan Askari's. De meeste hunner werden in hospitalen gevangen genomen, waar zij niet wegens ziekte, maar wel uitgeput door de aanhoudende vervolging waren opgenomen. De buit bestond uit 14 kanonnen, 77 machinegeweren en 1000 geweren.

Van Deventer prijst de wijze waarop de Engelsche autoriteiten hun taak opvatten. De huidige vriendelijke houding van 't volk is een hulde aan die opvatting. Hij zwaait ook bijzonderen lof toe aan de Belgische kolonnes, die onder bevel van kolonel Huyghe, op loyale en doeltreffende manier aan de operatiën deelgenomen hebben. De Belgische troepen zijn, zegt hij, schitterende strijders en hun deelneming aan den veldtocht is van de grootste waarde geweest voor 't wel-slagen ervan.

Terwijl de beschouwingen van generaal van Deventer den indruk willen vestigen dat men hier met een volstreken en uitgestreden zaak te doen heeft, weten wij niet of dit al vast aangenomen mag worden. Von Lettow beschouwt de D. zaak in Oost-Afrika vermoedelijk nog niet als hopeloos verloren, zijn moreel zal nog wel niet geknakt zijn. 't Zal ons althans niet verwonderen hem van uit 't Portugeesche gebied weer naar Duitsch Oost-Afrika te zien terugkeeren, om den strijd opnieuw aan te binden.

Canada.

Zelfs bij den nood, die 't groote Britsche rijk aan mannekraft ondervindt, blijkt 't moeilijk 't begrip van dienstplicht te doen aanvaarden. In 't moederland heeft 't felle tegenstanders behouden, Australië heeft 't tot twee maal toe bij referendum afgewezen, in Canada bezorgt de uitvoering der aangenomen wet een bloedig verzet. Vooral 't Fransche gedeelte was er hier tegen gekant. Onder warme betuigingen van strijders bereid te zijn, verzetten de tegenstanders zich toch tegen dwang. De doorvoering van de wet treft intusschen nog zoo velen, dat voor 't strijdens bereid zijn wel eenige twijfel gerechtigd is. Volgens de telegrafische berichten was te Quebec een krachtig verzet georganiseerd, maar is de regeering daar flink tegen in gegaan. Na voorgekomen onlusten is een verordening uitgevaardigd, waardoor de militaire overheid, zonder daartoe door de burgerlijke overheid aangezocht te zijn, alle opstootjes met geweld mag onderdrukken. Oproermakers verschijnen voor de militaire rechtbank en worden bij 't leger ingedeeld.

Een andere verordening wil een einde maken aan 't zich onttrekken aan diensten van algemeen nut. Ieder tusschen 16 en 60 jaar moet, met uitzondering van studenten en zieken, de eene of andere nuttigen arbeid verrichten, op poene van opsluiting of gevangenzetting. Deze bepaling is vooral gemaakt voor vreemdelingen.

't Is gelukt de opstootjes te dempen, hetgeen echter niet zonder bloedvergieten is bereikt. 't Onderzoek naar de wanordelijkheden, waarbij dooden gevallen zijn, wordt streng gevoerd. Aan 't vaste besluit van de regeering, om bij 't doorzetten der dienstplichtwet te blijven, wordt door een sterke militaire macht kracht bijgezet.

Ingezonden.

Geachte Redacteur,

Vergun mij met enkele woorden te wijzen op eenige onjuistheden in 't stuk van den heer R a t u L a n g i e, opgenomen in 't Koloniaal Weekblad van 28 Maart j.l. Vooreerst dan is 't onjuist, dat de oud-majoor A. L. W a w o R o e n t o e, na het eind-examen aan de hoofdschool te T o n d a n o met succes te hebben afgelegd, nog in hetzelfde jaar geroepen zou zijn om zijn aftredenden vader op te volgen als Majoor van 't district

Hôtel FRIGGE - Heerestraat - Groningen

Interc. Telefoon 157.

Electr. Licht - Centr. Verw. - Tel. in elke kamer - Garage

B. DOMMERING & ZONEN - K. N. A. C.

Hôtels Dommering Wissemann, Hotel BRISTOL
Tel. 86. Tel. 28. Tel. 123 Tel. 123
WINSCHOTEN. ARNHEM.

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

Lunch . . . . . f 3.- per couvert
Diner Concert. . . f 6.- idem.
Souper Concert . f 3.- idem.

„CAFÉ CONCERT“

Café Complet. . . . . f 1.25 p. p.
DE DIRECTIE.

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

Hotel Paulez,

Korte Voorhout :-: Den Haag.

Iederen namiddag van 3.30 tot 5.30 uur

Afternoon-Tea-Concert.

DE DIRECTIE.

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15

's GRAVENHAGE

Restaurant „DE TWEE STEDEN“ DEN HAAG.

Dagelijks

Diner- en Thé-Concert.

Lunch f 2.50 - Diner-Concert f 4.- - Thé complet f 1.-.

Grand Hotel Restaurant

„Central“

De meest bekende Inrichting der Residentie.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Hotel, Café-Restaurant

„KRASNAPOLSKY“

Amsterdam.

Prima Keuken.

Dagelijks Concert.

Sonder (Minahassa). Hij werd eerst als schrijver bij den controleur van Amboera te werk gesteld; na eenigen tijd volgde zijn benoeming tot Hoekoem Kadoewa (tweede districtshoofd), om daarna aangesteld te worden tot eerste districtshoofd van Sonder, met den titel van Majoor, nog op vrij jeugdigen leeftijd, voornamelijk uit consideratie voor zijn trouwen en hoogstverdienstelijken vader A. B. Wawo Roentoe, begiftigd met de gouden medaille van verdienste.

Wat de gouden ster van verdienste betreft, het is mogelijk, dat de oud-majoor Wawo Roentoe later als lid van den Volksraad die hooge onderscheiding ontvangen zal, maar tot nog toe is hem alleen verleend de zilveren ster, op mijn voorstel inder tijd, zooals meerdere hoofden in de Minahassa die hebben. Evenwel kan 't niet ontkend worden, dat de oud-majoor werkelijk veel voor zijn district gedaan heeft.

Evenzeer onjuist is 't, dat hij een paar jaar na zijn decoratie eervol ontslag vroeg om te demonstreeren tegen een principieel verschil, dat tusschen hem en den Hollandschen Resident in Menado was gerezen. Er bestond toen nog volstrekt geen geschil, en hij vroeg ontslag uit den dienst, eenvoudig omdat hij ziekelijk was (chronische keelaandoening) en zich daardoor niet meer in staat achtte zijn ambtspligten naar behooren te vervullen. Op mijn voordracht werd toen zijn broeder E. Wawo Roentoe, toenmaals 2de districtshoofd, door de Regeering tot zijn vervanger benoemd, met den titel van Hoekoem Besar.

Overigens lust het mij niet verder uit te weiden over de wijze van optreden van dien oud-majoor tegenover de hoofden van gewestelijk bestuur van Menado in 1891 en 1901. Men leze de betreffende Koloniale Verslagen, waarin dit alles uitvoerig is behandeld; zoodat het werk van Van Kol „Uit onze Koloniën" en mijne „Aanteekeningen" daarop. Men zal dan ongetwijfeld tot de slotsom komen, dat ook in dat opzicht de voorstelling van de zaak, door den heer Ratu Langie gegeven, onjuist is. In ieder geval is de zaak niet „nagenoeg in den doofpot gestopt", maar integendeel ernstig onderzocht (zending van den vice-president in den Raad van Ned.-Indië Gallois, den heer van Kol in de Minahassa, enz.)

Toen de heer van Kol in de Minahassa kwam (1902), was de heer Ratu Langie zooals hij zelf schreef, een kind van elf jaar. Persoonlijk was hij dus toen niet in staat zaken en gebeurtenissen onbevengden en naar behooren te beoordeelen. Later heeft men hem blijkbaar zeer éenzijdig ingelicht; van daar de vele onjuistheden in zijn bovenvermeld artikel.

Ten slotte kan ik niet nalaten te wijzen op de merkwaardige uitlating van den oud-majoor Wawo Roentoe, dat de translateur van den heer van Kol op de groote „Volksvergadering" te Tondano, een inspecteur van het inlandsch onderwijs, noch het Maleisch noch het Hollandsch goed machtig bleek te zijn. Het is tekenend!

Hoogachtend,

Uw Dw.,

E. J. JELLISMA,

Oud-Resident v. Menado.

2-4-18.

Vreemdelingen in het Indische Leger.

In deze tijden van „nationalisme", waartegen alle „internationale" organisaties als socialisme, vrijmetserij, katholicisme en andere het hebben moeten afleggen, is het noodig, dat het Nederlandsche volk ingelicht wordt omtrent de „internationale" samenstelling van ons Indische leger.

Behalve de „inheemsche" militairen van verschillende rassen, allen Indiërs, telt ons leger, blijkens het laatste Koloniaal Verslag (van 1917):

	Officieren	Onderluitenanten en minderen.	Onderofficieren
Nederlanders	678	138	6061
In Indië aangenomen Nederlanders	432	19	1815
Uit België	1	2	77
Uit Zwitserland			32
Uit Frankrijk			1
Uit Luxemburg	1	2	15
Van elders (voornamelijk Denen, Finnen, Zweden, w.o. vele doctoren)	18		23
Uit Duitschland	6	12	625

Onder deze getallen zijn niet begrepen een 53-tal vreemdelingen, die als gewezen militair onder den naam van burger-geëmployeerde bij het leger werkzaam zijn.

Ik vestig er de bijzondere aandacht op, dat van de 6 Duitse officieren, 12 idem onderluitenanten en 625 Duitse onderofficieren en minderen (meest allen onderofficier) en van die 53 burger-geëmployeerden (meest Duitschers), het overgrootste aantal werkzaam is op „nationale" posten, d.w.z. vertrouwensposten op het Departement van Oorlog, bij den Topografischen dienst, de Pyrotechnische werkplaatsen, den Artillerie-

constructie-winkel, de Geweermakersschool en andere militaire bureau's en instellingen.

Welke waarborgen heeft Nederlandsch-Indië, welke waarborgen heeft het Nederlandsche volk, dat deze „vreemdelingen" in tijden van oorlog, die — naar wij van harte hopen — voor onze overzeesche gewesten zullen wegblijven, hun eigen nationalisme zullen kunnen verlooohen en zich met heel hun energie en harts-tocht in dienst zullen kunnen blijven stellen van ons „nationaal" belang?

Het antwoord op deze vraag geeft ons het volgende feit:

In het „Indisch Militair Tijdschrift" van 1873 staat op blz. 162 onder het hoofd „Toestand van het Indische leger bij het einde van 1871" te lezen:

Ter voorziening in de ongunstige uitkomsten der Amboineesche werving, werd de machtiging des Konings verkregen om een proef te nemen met de aanneming van Japanners.

Nadat ter zake de noodige voorzorgsmaatregelen zullen genomen zijn, zal aan die machtiging gevolg worden gegeven.

Welnu, toen ik eind 1916 Indië verliet, waren er géén Japanners in het Indische Leger en..... die proef is nimmer genomen!

Waarom niet? Omdat die voorzorgsmaatregelen onbestaanbaar zijn!

Moge het bovenstaande staatje goed doordringen tot allen, die in deze aangelegenheid eenigen invloed kunnen uitoefenen, opdat voor nu en in de toekomst in dezen in het Indische leger algemeen gewraakten toestand een einde komt.

Den Haag, 7 April 1918.

H. J. VERMEER,
gep. kapitein O.-I. L.

Eerste Nederlandsche Hypotheekbriefbank

LANGE VIJVERBERG 9 - 's-GRAVENHAGE

Gemeenschappelijk Kapitaal f 3.000.000.-
Reserves . . . . . = 315.000.-

VERSTREKT Gelden onder eerste hypothecair verband, tegen voordeelige voorwaarden.

GEEFT af Algemeene Hypotheekbrieven, gecontroleerd door het Algemeen Administratie- en Trustkantoor te Rotterdam.

Bataafsche Bank

Hoofdkantoor: 'S-GRAVENHAGE, Sweelinckstraat 180
Telefoon N. 7462.

VERZEKERINGEN, CREDIETEN, DEPOSITO'S, HYPOTHEKEN, ADMINISTRATIËN

Bijkantoren: ARNHEM, DELFT, GRONINGEN, UTRECHT

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

Nederlandsche Lloyd - Amsterdam

OPGERICHT A° 1853.

Maatsch. Kapitaal f 4,000,000.-. Reserven f 2,072,959.-

Hoofd-Directeur: J. TER MEULEN.

Brand- en Inbraakverzekering.

Kantoor voor Zuid-Holl.: Stationsweg 27, 's Gravenhage
Directeur: B. JANSEN.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 66.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Delfshaven Feijenoord Glabbeek Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kruisstraat Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Geldermalsen	Schoonhoven
Alphen a/d Rijn	Gouda	Sliebrecht
Amersfoort	Gorinchem	Sneek
Apeldoorn	Groenlo	Stadskanaal
Arnhem	Groningen	Terneuzen
Assen	Harlem	Tholen
Barneveld	Harlingen	Tiel
Bodegraven	Heerenveen	Uithoorn
Boreo	Helder (den)	Utrecht
Boskoop	Hengelo (O.)	Veendam
Coevorden	Hoogeveen	Veenendaal
Culemborg	Hoogezand	Vlissingen
Delft	Katwijk	Wildervank
Den Burg(Texel)	Leeuwarden	Woerden
Deventer	Lelidam	IJmuiden
Doetinchem	Lochem	Zeist
Dokkum	Meppel	Zierikzee
Dordrecht	Middelburg	Zutphen
Drachten	Oostburg	Zwijndrecht
Ede	Purmerend	
Franeker	Schagen	

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

MEIJER & Co.

Commissionairs in Effecten.

Rokin 55 Amsterdam

SPECIALE AFDEELING INCOURANTE FONDSEN.

Vraag en aanbod van Indische Fondsen.

Vertegenwoordigd te 's-Gravenhage.

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage

IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incourante Fondsen.

Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.

COUPONS. REK.-COURANT.

BLOM & VAN DER AA

ASSURANTIËN

AMSTERDAM, Beursplein 5 (Effectenbeurs).

TELEGRAM-ADRES: BLOMA-AMSTERDAM.

INTERC. TEL. NOORD:

NOS. 2247 - 3174 - 2192 - 7783 - 6704.

Belasten zich met de uitvoering van assurantie-orders, al of niet inclus oorlogsgevaar, onverschillig van welken aard.

**Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.**

**OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-
OVERZICHT.**

Belawan-Oceaanhaven.

Van de hand van den Algemeenen Adviseur voor het Havenwezen in Ned.-Indië, ir. Wouter Cool, is met bovenstaanden titel een werk verschenen (bestaande uit een deel tekst en een deel bijlagen), dat van actueel belang is, nu op de begroting van Ned.-Indië voor 1918 — onder de totale uitgaaf van f 980.000 voor verbetering der haventoestanden te Belawan — een beginpost van een ton is uitgetrokken als eerste termijn voor de uitvoering van het plan Belawan-Oceaanhaven.

Eerst wordt een geschiedkundig overzicht gegeven, loopend tot 1 Januari 1917; in hoofdstuk 1 wordt de toestand op 1 Januari 1917 beschreven wat betreft vaarwater, haventerrein, scheepvaartverkeer, goederenbeweging en douanegelden. De volgende hoofdstukken III—X bevatten achtereenvolgens: Het achterland der haven. — Uitbreiding van de haveninrichtingen, eerstens van de kusthaven, vervolgens van de te maken Oceaanhaven. — De aan uitbreiding en verbetering te besteden bedragen. — Mededeelingen omtrent mededingende havens: Sabang, Port-Swettenham, enz., enz. — Technische en financieele beschouwingen. — Wijze van uitvoering, arbeidskrachten, gezondheidsmaatregelen, tijdsduur. — Havenkosten, als tarieven, kadehuur en havengeld. — Bedrijf en beheer. De tekst bevat nog een aantal foto's, terwijl een afzonderlijke atlas met kaarten en teekeningen een goed denkbeeld geven van den bestaanden toestand en van het ter uitvoering gekozen ontwerp. Het werk is uitgegeven door het Departement der Burgerlijke Openbare Werken. Afdeling Havenwezen. Een uitvoeriger bespreking, waaraan het vorenstaande is ontleend, vindt men in het jongste Nr. van de „Ingenieur“. (blz. 246—247).

Koloniale Studiën.

No. 8 van den ten jaarg. opent met een artikel van V. B. van Gutem, getiteld: „China's intrede in den grooten oorlog“ (gedateerd 15 Augustus 1917). Hoewel de schr. zich niet aan voorspellingen zal wagen, durft hij niettemin met volle veiligheid te verzekeren, dat den Chineezzen zelf de binnenlandsche staatkunde veel nader aan het hart gaat, dan hun aandeel in den grooten oorlog.

Dr. R. Broersma artikelt over de particuliere landerijen in West-Java, die over het algemeen niet beantwoorden aan de goede bedoelingen, waarmede het particulier landbezit aanvankelijk in het leven werd geroepen. Doch om te bewijzen, dat er ook diergelijke landerijen zijn, waar de toestand van land en volk geen reden tot klagen geeft, landerijen, waar het beheer doordrongen is van plicht jegens de bevolking en gaarne van een deel der verkrijgbare baten afstand doet om welvaart op het land ook voor komende jaren te verzekeren, geeft Dr. Broersma een overzicht van te verzeeken, geeft Dr. Broersma een overzicht van een drietal landen nabij Buitenzorg, n. l. Pondok Gedeh, Tjomas en Dramaga. De indruk welken men na kennismaking met het artikel van Dr. Br. krijgt, is dat het particulier landbezit, hoezeer het geacht kan worden uit den tijd te zijn, nog wel kan slagen bij een gezonde opvatting omtrent de vereeniging der belangen van eigenaar en bevolking.

De ir. V. Jockin bespreekt de „Indische Technische Hoogeschool“, waarvan de oprichting, dank zij de milde particuliere bijdragen, verzekerd is. Schr. is er maar matig mee ingenomen; wat Indië nu en voor het eerstvolgend ontwikkelingsstadium noodig heeft, is z. i. niet een technische hoogeschool, maar een school van het begin tot het eind gericht op de praktijk. „Wie wat kritisch in de Indische technische wereld heeft rondgekeken, moet tot de slotsom gekomen zijn, dat het daar in de eerste plaats mangelt aan een voldoende talrijken, degelijken technischen middenstand.“

Verder bevat deze afl. van het tijdschr. der Vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken nog de volgende beschouwingen: Iets over de delging der Indische leeningen, door J. A. de Waal. — Visscherij in Nederlandsch-Indië, door P. A. de Nijs Bik. — De Javasuker-Vereeniging, door E. Helfferich. — Benevens een bijvoegsel, getiteld: Nog eens: Staats- of particulier bedrijf.

Bijdragen in Zendingsperiodieken.

In het April-Nr. van „De Macedonier“ o. a.: Een Moorsche predikant, door H. Dijkstra (overzicht van het werk: De Negerpredikant Jacobus Elisa Joannes Capitein 1717—1747, door Dr. A. Eekhof). — Voor zendingsstudiekringen. Soemba. I. Historie. Civiel gezaghebber de Roo van Alderwereld en M. Th. de Korte (vervolg), door D. K. Wielenga. — Uit mijn Camera, door H. Dijkstra. (Hierin o. a. aan de N. R. Ct. ontleende levensbijzonderheden van de volgende 10 gekozen Inlandsche leden van den Volksraad: Dr. Radjiman, M. T. A. Koesoemo Oetjo, R. A. A. Achmad Djajadiningrat, R. M. T. A. Koesoemo Joedoe Soemido, M. Aboekassan Atmodirono, Abdoel Moeis, R. Sastrowidjono, A. L. Waworoentoe en Abdul Rivai).

In het April-Nr. van het Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging beschrijft zendeling H. van der Klift een heidensch volksfeest op Zuid-Celebes. — Verder bevat dit Nr. het slot van het artikel van Dr. J. Riemens Jr.: Zending en nationaliteit.

In- en Uitvoer.

Mr. Dr. C. F. Schoch artikelt in het Nr. van 3 April over „Het bankwezen in Suriname“, waarbij de schr. weder in de bres springt voor de „Surinaamsche Bank.“ Het stuk is geschreven naar aanleiding van de mededeelingen onder het hoofd: Bankwezen in Suriname in de 20-Maart-afl. van de Economisch Statistische Berichten, welke den indruk geven, dat men in Suriname niets moet hebben van de door het Koloniaal Bestuur voorgestelde vernieuwing van het oetroot der Surinaamsche Bank.

Verder schrijft „een medewerker te Weltevreden“ een en ander over de wijze van samenstelling der Nederlandsch-Indische handelsstatistiek. Hoewel schr. op sommige gebreken en fouten wijst, soms zelfs van onbetrouwbaarheid spreekt, kan over het algemeen de samensteller der Indische handelsstatistiek met de geleverde kritiek tevreden zijn.

Eindelijk bevat dit Nr. nog het vervolg der beschouwing over de ontwikkeling van de Nederlandsch-Indische nijverheid gedurende den oorlog (ontleend aan een aldus getiteld Indische publicatie).

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 1 van den 2en jaargang. De Mata-ramsche vorsten, door Surya Ningrat (met portret van den Soesoehoenan van Soerakarta). — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis (vervolg, de verkeersmiddelen en wegen). — Van huizen en verhuizen, door M. E. Reitsma. — De desaloenboengs, door Walbeehm. — Op en langs de Barito, door P. te Wechel (vervolg).

Particuliere landerijen op Java.

Als publicatie No. 3 der Vereeniging voor Studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken, is verschenen een praeadvies van D. Mulder over „De terugbrenging der particuliere landerijen tot het staatsdomein.“

Schr. ontwikkelt hierin een plan, dat er zeer aanlok-

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal . . . . . f 60,000,000.-
Statutaire Reserve . . . . . - 11,595,462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaia, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kota-Radja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makasser, Singapore, Penang, Rangoon, Hongkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

**VAN ES, HOUTMAN & Co.,
AMSTERDAM, Warmoesstraat 182, hoek Visschersdam
(Gebouw 1913, parterre).**

EFFECTEN, PROLONGATIE, REKENING-COURANT
PREMIE- EN TERMIJN-AFFAIRES.

Telegr. „LIMITARIS“. Telef. Centr. 55-1852-1770.

Direete telefoonlijnen met Effectenbeurs.

**NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE**

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Medan, Menado, Pekalongan,
Probolinggo, Semarang, Singapore, Soera-
baya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.- Reserven f 17.400.000.-

„DE GLOBE“

Maatschappij van Verzekering op het Leven
(zonder of met geneeskundig onderzoek),
tegen Invaliditeit en Ongelukken.

Goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten.

Maatschappelijk Kapitaal EÉN MILLIOEN GULDEN.

Gevestigd: 's-GRAVENHAGE, Plaats IIa.

**HAAGSCHE BANKVEREENIGING
Barentszstraat 2a Den Haag.**

CREDIETEN TOT ELK BEDRAG.

AGENTSCHAPPEN:

Amsterdam, Nassaukade 10 Rotterdam, Goudsche singel 127B
Arnhem, Hertogstraat 38 Utrecht, J. P. Koenstraat 89BIS
Nijmegen, Michterstraat 24

AMSTERDAMSCH E BANK - Amsterdam

Kapitaal . . . . . f 29.324.600.—
Reservefonds . . . . . - 19.040.000.—
Bijzondere Reserve . . . . . - 2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

**Geldersche Credietvereeniging
belasten zich met alle bankzaken.**

DEPOSITO'S.

VEILIGHEIDSKELDER.

Bakkerstraat

Arnhem.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering .....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden“
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's-Gravenhage

Geeft 4,5% Schuldbriefven uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

Maatschappij van Levensverzekering.

Hoofdkantoor:

Jansbuitensingel 5,

ARNHEM.

ARNOLD GILISSEN & Co.

Kneuterdijk 16 · Tel. Nrs. 5093 & 7219 · 's-Gravenhage

Belasten zich met:

AAN- EN VERKOOP VAN EFFECTEN
VERZILVEREN VAN COUPONS
SLUITEN VAN PROLONGATIËN
OPENEN REKENING-COURANT
en nemen

GELDEN à DEPOSITO.

kelijk uitziet, een plan namelijk, waardoor de bezwaren tegen het particulier landbezit ook zonder terugbrenging der landerijen tot het staatsdomein, zijn op te heffen. De Regeering dient dan echter haar politiek van onthouding te laten varen en moet ook de zorg voor de economische belangen der Inlandsche bevolking op de particuliere landerijen op zich nemen. Weliswaar beschouwt de heer M. het middel van terugkoop van alle p. landerijen als het meest radicale middel ter bereiking van het door de Regeering beoogde doel, maar aangezien hiermede ontzaglijke sommen gemoeid zijn (schr. berekent dat de plannen der Regeering minstens 110 miljoen gulden meer zullen eischen dan de zijne), concludeert hij: „Dat een wijs en voorzichtig financieel beleid de Regeering er toe moest brengen om niet verder door te gaan op den door Haar ingeslagen weg om alle particuliere landerijen op Java terug te brengen tot het Staatsdomein.”

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 14: Het achtste houtvesterscongres, door Prof. A. te Wechel. — Leven en arbeid van Mr. C. Th. van Deventer, beschreven en verzameld door Dr. H. T. Colenbrander en J. E. Stokvis, besproken door Prof. J. C. van Eerde. — De voedselvoorziening in Suriname, door Fred. Oudschans Dentz. — De beteekenis en de vooruitzichten van den inlandschen landbouw in de residentie Palembang, door J. S. C. Kasteleijn. — Crêpe of sheet (vervolg). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (comité voor Indische lezingen en leergangen. — Doctoraat in de taal- en staatkunde van den Oost-Indischen Archipel). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Hindoe-recht in Indonesië.

Alsnog wordt de aandacht gevestigd op het academisch proefschrift van Mr. T. C. Lekkerkerker (den 21en Maart j.l. te Leiden gepromoveerd), getiteld: Hindoe-recht in Indonesië (Amsterdam, J. H. de Bussy). De schr. heeft van zijn onderwerp een grondige studie gemaakt, welke als volgt is ingedeeld: De verhouding van het Hindoe-recht tot het inheemsche recht der Hindoes in Engelsch-Indië. — De komst van het Hindoe-recht in Indonesië. — De Hindoe-Javaansche wetboeken op Bali. — Eenige instellingen van het Hindoe-recht vergeleken met het adatrecht der Baliërs. — Slotbeschouwing, literaturopgave, register.

Economisch-Statistische Berichten.

Het Nr. van 3 April bevat o.m.: Is Suriname een zinkend schip? door Fred. Oudschans Dentz. — Een algemeen uitvoerverbod in Ned.-Indië, door Mr. W. Suermond Lzn.

De nieuwe directeur van 's Lands Plantentuin.

De nieuwe directeur van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg is, naar het Hbld. verneemt, dr. W. M. Docters van Leeuwen, omtrent wien het blad het volgende meldt:

Dr. W. M. Docters van Leeuwen, geboren in 1880 te Batavia, studeerde te Amsterdam en te Utrecht in de plant- en dierkunde en promoveerde in 1907, na eenigen tijd als assistent onder professor Pekelharing te Utrecht te hebben gewerkt, te Amsterdam op een proefschrift: Over den fijner bouw en veranderingen gedurende de metamorfosen van het darmkanaal en zijn aanhangselen bij de isosama graminicola.

Kort na zijn promotie vertrok dr. van Leeuwen naar Indië, waar hij werkzaam was bij de algemeene proefstations te Salatiga, waar hij zich meer speciaal bezig hield met de bestrijding van plantenziekten.

Na hier korten tijd werkzaam te zijn geweest, werd hij 14 Mei 1909 tot tijdelijk waarnemend leeraar benoemd aan de H.B.S. te Semarang, eerst in de natuurlijke historie, daarna in de wis- en natuurkunde, tot dat 3 Juni 1911 zijn definitieve benoeming tot leeraar in de natuurlijke historie aan die instelling volgde. Bij de oprichting van de H.B.S. te Bandoeng werd hem 1 Mei 1915 het directeurschap over die school opgedragen, van welke functie hij nu getreden is in die van directeur van 's Lands Plantentuin.

In verschillende tijdschriften verschenen bijdragen van zijn hand, vooral onderzoekingen op het gebied der plantengallen en over de biologie der insecten, die dezelve veroorzaken; ook heeft de heer van Leeuwen zich bewogen op het gebied der histologie.

De Indische Gids.

Prof. D. G. Stibbe opent de April-afl. met eene beschouwing over Indische bestuursvorming. — De heer W. H. M. Schadee komt nogmaals terug op de zaak Belawan-Oceanhaven; hij en zijn bestrijder, de heer C. de Greve, kunnen nu inmiddels kennis nemen van het hierboven genoemde rapport van den heer Cool. — Een volgend artikel handelt over de 2e Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht, waarbij ook het oog op Indië wordt gericht. — Een zeer interessant artikel is dat van den heer C. Lekkerkerker, getiteld: De Baliërs van Batavia. Schr. behandelt achtereenvolgens den Balischen invloed op de taal van Batavia. De Baliërs als element der Bataviasche bevolking. Iets uit de geschiedenis van de vestiging der Baliërs op Batavia. Een uitvoerige literaturopgave aan het slot legt getuigenis af van de moeite, welke de schrijver zich heeft gegeven.

Het is wel eenigszins jammer dat het artikel aangaande met een kleine vergissing in een jaartal, vooral waar dit betrekking heeft op zulk een belangrijk historisch feit als de stichting van Batavia, waarvan de herdenking in 1919 zal plaats hebben.

Overigens bevat dit Ind. Gids Nr. de gewone maandelijksche rubrieken: Varia. — Revue van Brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

The reptiles of the Indo-Australian Archipelago.

The reptiles of the Indo-Australian Archipelago. II. Ophidia. With 117 illustrations. Bij Dr. Nelly de Rooy.

Leiden, E. J. Brill Ltd. 1917. In so. XIV + 334 bladz. Behandelde het in 1915 verschenen 1e deel, de Lacerilia (hagedissen), de Chelonia (schildpadden) en de Emydosauria (krokodillen), in het 2e deel zijn de slangen aan de beurt, waarvan 84 geslachten en 318 soorten zijn beschreven; wel is waar zijn enkelen niet in de Indo-Austral. archipel gevonden, maar de geleerde schrijfter veronderstelt terecht, dat deze zich daar toch wel ophouden en in de toekomst zullen gevonden worden.

Met het tweede deel, zegt prof. M. Weber in zijn voorwoord, is het eerste omvangrijke werk over de in dien archipel levende reptielen voltooid; het is niet alleen een belangrijk hulpmiddel voor hen, die deze diengroep bestudeeren, maar ook zij, die in onze Oost wonen en wel wat meer wenschen te weten van dat soort beesten, welke zij dikwijls genoeg in hun nabijheid zien, doch van die meerdere kennis verstoken blijven, omdat een goede leidraad ontbrak, vinden in de Rooy's werk een vertrouwbaare gids.

Behalve een uitvoerig register, hetwelk de bruikbaarheid van het boek in niet geringe mate verhoogt, bevat het nog een opgave over de geografische verspreiding der beschreven dieren. De mooie afbeeldingen van de verschillende slangen, zijn met kunstvaardige hand door den heer J. T. Obbes geteekend.

(N. R. Ct.)

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasehe Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Voor personen, behoorende tot de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië (bij voorkeur Javanen), bestaat gelegenheid om onder genot van eene jaarlijkse bezoldiging van f.3000 aan de Rijksuniversiteit te Leiden tijdelijk en wel voor de eerste maal tot het einde van het academisch cursusjaar 1918—19 te worden benoemd tot hulpleeraar in het Javaansch, ten einde onder toezicht van den betrokken hoogleeraar en volgens diens aanwijzingen te worden belast met werkzaamheden in het belang van het onderwijs in die taal aan studenten, die zich voorbereiden voor landsbetrokkingen in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor eene zoodanige benoeming in aanmerking wenschen te komen, zullen zich vóór 15 April 1918 met een gezegeld verzoekschrift, e.q. onder overlegging van de stukken welke tot aanbeveling kunnen strekken, hebben te wenden tot den Minister van Koloniën.

Voor nadere inlichtingen kan men zich vervoegen tot het hoofd der 5de afdeling bij het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant, van 15 Maart 1918, No. 63).

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

HEILGYMNASTIEK EN MASSAGE
Joh. MEBIUS. Scheveningen.
Badhuisweg 67. Telef. 5.1850.

Dameskleeding naar Maat.

Amsterdam - CORN. VOORHUIJZEN - Overtoom 134
Tel. Z. 3670. Geopend van 8—12^{1/2} en van 12^{1/2}—6 uur.

Serie I	Mantelcostuums	f. 60.—	Serie I	Mantels	f. 50.—
II	"	75.—	II	"	62.50
III	"	90.—	III	"	75.—
IV	"	100.—	IV	"	85.—
V	"	120.—	V	"	100.—

Japonnen tegen zeer matige prijzen.
Beroemde Cora Coupe en bewerking. Levertijd volgens afspraak.

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

N.V. „REFORM”

Directeur: E. BOERMA.
Telefoon 647 - AMSTERDAM - St. Jansstraat 11.

*The first class Ladies
and Gentlemen Tailors.*

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

J. P. WALD, Zadelmakers

GRONINGEN DEN HAAG

Alle Artikelen op het gebied van Paardensport.
HARNACHEMENTEN VOOR INDIË.

Fa. A. & B. SCHMEINK

Spuistraat 256 - AMSTERDAM - Telef. N. 200
Fabriek van Chirurgische Instrumenten.

Operatiemeubilair, Verplegingsartikelen.
Kunstledematen, Bandages, enz.

Adverteeren doet verkoopen.

HET CENTRUM PARKSTRAAT 91a DEN HAAG.....

Lancia en Jackson Automobielen
Garage, dag en nacht geopend.
Reparatie-werkplaats.

Bijkantoor der gelijknamige firma te BATATIA

J. BRAND
Tailleur pour Dames.

Fourrures - Amazones

LA HAYE,
26 Papestraat - Téléph. Interc. 5599.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Brood - Beschuit - Banket

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admisse examens H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Iepaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoeresch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor- maties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- MAS SAMSL, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,
door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.01; 50 ex. f 2.80,

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,
door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: De Kolonie Suriname, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankkosten
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

F^a Wed. TH. J. VAN ZUTPHEN
TELEFOON 1654 RIDDERSTRAAT 20

HAARLEM

Bewaarplaatsen voor Inboedels.
MEUBELMAKERS. BEHANGERS.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

INRICHTING

ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.
in drie tot zes maanden, met Testimonium.

J. C. ter BRUGGEN,
BORELSTRAAT 5 (lijn A)
'S-GRAVENHAGE (Holland).

Mondeling en bovendien schriftelijk naar alle werelddeelen.
Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd.
Aanbevolen door de beste Indische familiën.

's-Gravenhage, 17 Februari.
Wilhelminastraat 33.

Den Weledelen Heer J. C. ter BRUGGEN,
Leeraar in het Boekhouden M.O.

Weledelen Heer,

Het is met waar genoegen dat ik U hierbij mijn welgemeenden dank betuig voor het van U genoten onderricht in het Boekhouden.

De praktische wijze, waarop door U dit onderricht wordt gegeven, doet den leerling in korten tijd zich de kennis van het Boekhouden eigen maken, terwijl tevens bij hem zelfstandig denken en handelen wordt aangewakkerd, dat bij voortgezette studie van onschatbare waarde zal blijken.

Hoogachtend, Uw dw. dienaar,

J. C. VAN GEELLEN,
Gep. Kapitein O.-I. Leger.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

WONINGGIDS

PAUL F. DE HAAS & Co.

Assurantie - Hypotheek, c.a. - Administratiekantoor.
Frederik Hendrikplein 34, 's-Gravenhage.

Telef. SCHEV. 2056.

ALLE INLICHTINGEN EN TOEZENDING GIDS KOSTELOOS.

Electrotechnisch en Werktuigkundig Bureau
R. GEERAERTS-REUTER.

Tel. 8196. Prinsstraat 6a. Den Haag. Tel. 8196.

LICHT- EN KRACHT-INSTALLATIES.

Specialiteit: Machines voor 't luiden van klokken.
Machines voor windvoorziening van Kerkorgels.

Kantooropleidingcursus .....
f 12.-, f 14.-, f 16.- per maand
en verder clubjes voor elken leeftijd.

..... **Anneveldt-Pitmanschool** .....

Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14
Nijmegen, Arksteestraat 19

Anneveldt.
Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.**
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.
POLMAN, HOELEN & Co.
KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.
Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
's-Gravenhage.
ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS
ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.
MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

CLASIE, CASPERS & Co
Specialiteit in Imitatie Antiek-Meubelen
Complete Woning-Inrichting
PRINSEGRACHT 699 TELEFOON 3739
bij de Leidschestraat
AMSTERDAM.

BEGIN het nieuwe jaar **GOED**
koop een „BINTANG” Rijwiel.
RIJWIELMAGAZIJN „BINTANG”
Newtonplein 152 - Tel. H. 2357 - 's-Gravenhage

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.
COIFFEUR MODERNE
PIERRE MATVELD
voorh. E. LETITRE.
Parfumeries françaises et anglaises.
Articles de Toilette en tous genres.
Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME” EUCAL RASPARFAIT.
Crème Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.
PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

LEVENSVZERKERING
LUFRENTEN
ONGEVALLLENVERZEKERING
COLLECTIEVE
ZIEKTEVERZEKERING
LEVENSVZERKERING-MAATSCHAPPIJ
DE NEDERLANDEN

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
Onze **VOORJAARSARTIKELEN** zijn gereed.
Wij brengen een uitgebreide keuze in:
Blouses - Sportmantels - Kinderhoeden
Kinderjurken - Kindermantels
Zomercostumes
Stoffen.

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag
Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.
Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegesonden.
De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbevisen worden dadelijk verstrekt.
Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht, Sociëteit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

Eerste's Gravenhaagsche
Nacht Veiligheidsdienst
Met Premievrije Polis tegen inbraak bij Nieuwe Eerste Nederlandsche Oudste Inrichting van dien aard te 's-Gravenhage.
Directie:
L. J. L. SCHAS, Oud-Kap. der Gren.
C. P. KOENE, Oud-Kapt. d. Infant.
Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.
Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.
Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

MAGAZIJN VAN
Heerenhoeden en Pelterijen,
EDUARD PELGER,
Prinsestraat 35 - Den Haag,
Telefoon No. 3902.

Verhuizen - Meubels bewaren
E. J. VAN SCHAICK
Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank, 's-Gravenhage
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.
5 pCt. PANDBRIEVEN
tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 17.000.000.—